

Kaderbrief 2020-2023

Versie: 3.0.0.0.0

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
2 Leeswijzer	7
3 Deel I Financieel perspectief 2020 en verder	9
3.1 Financieel perspectief "Duurzame stad"	9
3.2 Sociaal domein	13
3.3 Financiële positie / impact organisatie	15
4 Deel II Kaders programma's	19
4.1 Bestuur en dienstverlening	20
4.2 Veiligheid	26
4.3 Economie	32
4.4 Bereikbaarheid	36
4.5 Omgevingskwaliteit	40
4.6 Stedelijke ontwikkeling	46
4.7 Jeugd en onderwijs	52
4.8 Cultuur, sport en recreatie	56
4.9 Maatschappelijke ondersteuning	60
4.10 Werk en inkomen	64
4.11 Algemene dekkingsmiddelen	70
4.12 Overhead, Vpb en onvoorzien	74
5 Uitgangspunten meerjarenbegroting	79
5.1 Algemene uitgangspunten	79
5.2 Loon-, prijs- en belastingontwikkeling	80
5.3 Ontwikkeling areaal	81
5.4 Ontwikkeling algemene uitkering Gemeentefonds	82
5.5 Ontwikkeling kapitaallasten	84
6 Bijlagen	87
6.1 Totaaloverzicht autonoom	87
6.2 Totaaloverzicht mee- en tegenvallers	88
6.3 Totaaloverzicht nieuw beleid	89
6.4 Totaaloverzicht bijsturing en inzet reserves	90
6.5 Totaaloverzicht budgettair neutraal	91
6.6 Totaaloverzicht per programma	92

Hoofdstuk 1

1 Inleiding

“Leiden, de Stad van Ontdekkingen, meer dan 750 jaar jong, universiteitsstad, centrumstad in het hart van Holland, is volop in beweging.” Met deze woorden opende het beleidsakkoord “Samen maken we de stad”, in het voorjaar van 2018. Nu, ruim een jaar verder, zijn we hard aan de slag met de grote opgaven voor Leiden op het gebied van verstedelijking, verduurzaming en ontwikkeling van Leiden als sociale stad waarin iedereen meedoet.

Dit college ziet de noodzaak hiertoe, zodat ook de volgende generatie in een leefbare en sociale stad kan wonen en werken. Ten opzichte van vorig jaar moeten we wel constateren dat we minder geld ontvangen van het Rijk dan aanvankelijk was aangekondigd (minder hoge uitkering uit het gemeentefonds). Daarbij hebben we te maken met forse financiële tegenvallers in het sociaal domein en heeft het Rijk een aantal belastingen verhoogd. Hier staat een meevaller op rente-uitgaven tegenover. Per saldo zijn de financiën krappere geworden op basis van de huidige signalen omtrent de meicirculaire 2019. Om die reden hebben we voor de berekening van de hoogte van de concernreserve aan het einde van het meerjarenbeeld een buffer ingebouwd.

In het sociaal domein zien we forse tekorten ontstaan op jeugdhulp, op individuele begeleiding en groepsbegeleiding in de Wmo en op huishoudelijke ondersteuning. Deze tekorten vergen bijsturing. Ook is meer geld nodig voor sociale wijkteams. De rijksoverheid stelt in de meicirculaire van het gemeentefonds beperkt extra geld beschikbaar aan gemeenten om de financiële problematiek in het sociaal domein te verlichten. Die extra bijdrage is nog niet in deze kaderbrief verwerkt. In paragraaf 3.2 van deze kaderbrief gaan we uitgebreid in op de tekorten in het sociaal domein. Over de extra rijksbijdrage uit de meicirculaire informeert het college de gemeenteraad in een separate brief.

Met deze kaderbrief houden we de gevolgen van de krappere gemeentefinanciën voor onze inwoners zo beperkt mogelijk. We beschrijven de kaders voor opstelling van de programmabegroting, passend bij de huidige financiële situatie. Ook schetsen we de omstandigheden in het sociaal domein die aanleiding geven voor een gesprek met de raad over bijsturing, en we zetten in paragraaf 3.1 ons “Financieel Perspectief voor de Duurzame Stad” uiteen. Hierin beschrijven we hoe we groei en verduurzaming van de stad financieel mogelijk willen maken.

Bij het opstellen van de kaderbrief is een van de belangrijkste elementen de ontwikkeling van het gemeentefonds. De groei van het gemeentefonds (het “accres”) valt tegen. Dit komt voornamelijk door bijgestelde ramingen van de ministeries van Financiën en BZK over het BTW-compensatiefonds (BCF). Overschotten uit het BCF worden uitgekeerd via het gemeentefonds. Volgens de twee ministeries nemen die overschotten zo sterk af, dat ook de uitkering uit het gemeentefonds in de komende jaren fors lager wordt. Hierdoor ontvangt Leiden structureel 4,9 miljoen euro minder. Hier staat tegenover dat het aandeel van Leiden in het gemeentefonds toeneemt, als gevolg van woningbouw in de stad en de daaruit voortvloeiende stijging van de “adressendichtheid”. Hierdoor ontvangt Leiden 5,9 miljoen euro extra. Per saldo dus 1 miljoen positief. Daar staat tegenover dat de nieuwe gemeente-cao naar verwachting ook 1 miljoen extra kost. Per saldo blijft er dan geen geld over voor kostenposten die autonoom stijgen. Om de begroting in evenwicht te houden hebben we daarom diverse financiële aanpassingen moeten doen. Deze lichten we verderop in deze kaderbrief toe.

Naar aanleiding van een motie van de gemeenteraad heeft Deloitte de financiële gezondheid van de gemeente onderzocht. Hoewel de financiële positie op basis van vergelijking van kengetallen van referentiegemeenten eind 2017 gunstig is, constateert Deloitte dat door de begrote inzet van bestemmingsreserves en het investeringsprogramma de vermogenspositie van de gemeente richting 2022 afneemt. Dit levert geen acute problemen op. Deloitte constateert dat de gemeente solide beheersmaatregelen heeft getroffen om het renterisico en weerstandsvermogen te beheersen. Het bureau adviseert het stadsbestuur ook zicht te houden op wanneer deze investeringsambities en inzet van reserves eindigen. Daarnaast constateert Deloitte een groot planningsoptimisme. Het college geeft in een separate brief aan hoe het invulling wil geven aan de aanbevelingen. Over de balans tussen financiële middelen en de opgaven in de stad voeren college en raad het gesprek bij de behandeling van de kaderbrief.

In deze kaderbrief besteden we extra aandacht aan de manier waarop we groei en verduurzaming van de stad financieel mogelijk willen maken, aansluitend bij de Omgevingsvisie Leiden 2040. Dat doen we in paragraaf 3.1 met het “Financieel Perspectief Duurzame Stad” (FPDS), zoals in februari 2019 door het college was

aangekondigd¹. Hierin kijken we verder vooruit dan gebruikelijk is in de kaderbrief (namelijk tot en met 2030 in plaats van vier jaar vooruit). Ook ontvangt de gemeenteraad half juni een bijlage bij deze kaderbrief met achtergrondinformatie bij het Financieel Perspectief Duurzame Stad.

Het FPDS hebben we opgesteld vanwege de grote opgaven rondom groei en verduurzaming van Leiden. Die zijn niet alleen groot, complex en urgent, maar er is ook veel geld mee gemoeid, zowel op korte als lange termijn. Met de omgevingsvisie en het FPDS kiezen we voor slimme combinaties van verstedelijking en duurzaamheidsmaatregelen, met realisatie van nieuwe woningen en voorzieningen, energietransitie, klimaatadaptatie, biodiverse vergroening, circulariteit en duurzame mobiliteit. Uitwerking van slimme combinaties vergt een samenhangende strategie voor de hele stad. Met behulp van het instrumentarium van de Omgevingswet voeren we de strategie in de komende jaren verder uit.

Kaders voor opstelling van de programmabegroting

Deel II van deze kaderbrief bevat een gedetailleerde toelichting op de financiële voorstellen die samen de kaders vormen opstelling voor de programmabegroting voor het jaar 2020. Enkele in het oog springende punten laten we hieronder al de revue passeren:

- Uit het oogpunt van behoedzaamheid houdt Leiden in de begroting rekening met een veel hoger rentepercentage (3,5%) dan we daadwerkelijk betalen over de leningenportefeuille (1,73%). Sinds de vorige kaderbrief is het rentepercentage op 20-jaarsleningen met circa 0,5%-punt gedaald. In dit licht is het verantwoord ons begrote rentepercentage van 3,5% met een half procentpunt te verlagen. Dat bespaart structureel 1,7 miljoen euro. Overigens blijkt uit het onderzoek van Deloitte (zie ook hierboven) dat vergelijkbare gemeenten rekening houden met een veel lagere risico-opslag of zelfs werken zonder risico-opslag.
- Voor verbetering van digitale dienstverlening (onder meer met betere webformulieren), voor implementatie en uitvoering van de Omgevingswet, voor stedelijke programmering is tezamen structureel 673 duizend euro nodig.
- Door hogere energiebelastingen en een tegenvallende aanbesteding stijgt de jaarlijkse energierekening van de gemeente met 623 duizend euro (gas en elektra). Om deze kosten te drukken zal de gemeente in de reguliere bedrijfsvoeringsprocessen en in het onderhoud en beheer van gemeentelijke gebouwen nog meer aandacht moeten besteden aan energiebesparing.
- De rijksoverheid heft extra belasting op verbranding van restafval. In 2020 is hiermee voor Leiden naar verwachting 560 duizend euro gemoeid. Per huishouden leidt dat tot een kostenstijging van ongeveer tien euro per jaar. Deze extra kosten zullen overigens weer fors dalen, als de hoeveelheid restafval in Leiden volgens plan afneemt van 249 kg per inwoner in 2018 naar 150 kg in 2022. Een eventuele verwerking van deze belasting in de afvalstoffenheffing wordt zoveel mogelijk beperkt.
- Rondom de verhuizing naar het Stads kantoor en de verbouwing van het stadhuis is een aantal extra investeringen nodig, zoals verbeterde toegangscontrole, audiovisuele apparatuur, aanleg van glasvezel naar het stads kantoor en extra verhuiskosten die nodig zijn om vlekkeloze overgang van de dienstverlening te garanderen. Hiermee is jaarlijks 283 duizend euro gemoeid aan personeelskosten en kapitaallasten. Het college heeft ook geld gereserveerd voor onderzoek naar restauratie van de raadszaal, zodat de raad desgewenst zo'n onderzoek kan laten uitvoeren.
- Het college trekt 260 duizend euro uit als dekking voor hogere kosten van groenonderhoud. Er is meer geld nodig vanwege hogere kosten van aanbestedingen.
- Het aantal banen is de laatste 10 jaar sterk gegroeid. Het college ziet het belang om aan de Leidse economie, een sterke mix van kennisintensieve bedrijven en een solide MKB, aandacht te blijven schenken. We consolideren het accountmanagement voor 2020 en verder en versterken het vestigingsklimaat met het economisch vestigingsklimaat voor de kennisintensieve sector (Life Sciences & Health, Space, kennisinstellingen) versterken we met de huisvesting van een publieke, internationaal georiënteerde basisschool. Voor deze een belangrijke randvoorwaarde voor bedrijven en hun werknemers om zich in Leiden te vestigen trekken we structureel 256 duizend euro uit. Deze uitgave was nog niet meegenomen in het integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP).
- De bijdrage aan het Leids Media Fonds wordt met 100 duizend euro per jaar verlengd.
- Voor de dierenambulance en het vogelasiel samen wordt per jaar 25 duizend euro uitgetrokken.
- DZB ontwikkelt zich tot een modern leerwerkbedrijf, met meer focus op re-integratie. Hiermee speelt DZB in op veranderingen die leiden tot een daling van het aantal beschutte werkplekken, tot daling van subsidieontvangsten en tot een andere samenstelling van de groep mensen die bij DZB aanklopt. Deze ontwikkeling tot modern leerwerkbedrijf kan budgettair neutraal verlopen.

In paragraaf 3.3. gaan we in op de financiële positie van de gemeente en op de ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie. Inzicht in de financiële positie (ontwikkeling gemeentefonds, belastinginkomsten, schuldenpositie et cetera) is noodzakelijk om kaders te kunnen stellen voor opstelling van de

¹ Zie brief BW 19.0049. De titel "Financieel Perspectief Verstedelijking en Duurzaamheid" is aangepast in "Financieel Perspectief Duurzame stad".

gemeentebegroting. Ontwikkeling van de organisatie is nodig om ambities uit te kunnen voeren. De opgaven die op onze stad afkomen, vergen veel van onze gemeentelijke organisatie, vooral in combinatie met alle reguliere taken die we op goed niveau willen blijven uitvoeren. Wendbaarheid en samenwerking staan centraal in de organisatieontwikkeling: intern, met andere organisaties en natuurlijk voor en met inwoners in de stad.

“Samen maken we de stad”

Ons belangrijkste inhoudelijke kader voor opstelling van de kaderbrief en programmabegroting is uiteraard het beleidsakkoord “Samen maken we de stad”. Samen met inwoners, bedrijven en instellingen werken we iedere dag aan een groener, gezonder en duurzamer Leiden, met meer betaalbare woningen, in een stad die voor iedereen toegankelijk en leefbaar is. Het is ons streven dat álle Leidenaren meedelen en meedoen in het succes van de stad. Oók de Leidenaren voor wie dat minder vanzelfsprekend is. Samen zijn dat grote en ingewikkelde opgaven, die we uitvoeren op een manier die past bij de kwaliteit van Leiden.

We maken de stad klimaatneutraal, we zetten ons ervoor in dat iedereen meedoet en we blijven investeren in Leiden als aantrekkelijke stad. We blijven Leiden ontwikkelen als Stad van Ontdekkingen, als economisch hart van de regio, als kennisstad en als cultuurstad, met als “vlaggenscheppen” van stad en regio het Leiden Bio Science Park, het stationsgebied en de binnenstad. In 2022 mogen we een jaar lang de titel “European City of Science” dragen. Samen met de universiteit en andere partners maken we hiervan graag een een jaar waar de hele stad aan mee kan doen, en dat aantrekkelijk is voor bezoekers van heinde en verre. Dit alles doen we met respect voor de historie van de stad, in samenwerking met zo veel mogelijk Leidenaren en met vertrouwen in de toekomst.

De maatregelen die we in deze kaderbrief voorstellen, maken dat we de uitvoering van het beleidsakkoord met kracht en enthousiasme kunnen voortzetten. We kijken dan ook uit naar bespreking van deze kaderbrief met de gemeenteraad.

Hoofdstuk 2

2 Leeswijzer

Deze kaderbrief is iets ander ingedeeld dan de afgelopen jaren.

De belangrijkste wijzigingen zijn budgettair van aard. Deze wijzigingen ten opzichte van het meerjarenbeeld zijn opgenomen in deel II Kaders programma's (hoofdstuk 4). Deze lichten we zoals gebruikelijk per programma en per wijziging toe. Daarnaast is voor enkele programma's sprake van een voorgestelde wijziging in indicatoren en/of prestatie-omschrijvingen e.d.

Nieuw is deel I: daarin staan de belangrijkste inhoudelijke ontwikkelingen voor de komende jaren toegelicht. We besteden extra aandacht aan de manier waarop we groei en verduurzaming van de stad financieel mogelijk willen maken, aansluitend bij de Omgevingsvisie Leiden 2040. Dat doen we in het paragraaf 3.1 "Financieel Perspectief Duurzame Stad" (FPDS), zoals in februari 2019 door het college was aangekondigd. In paragraaf 3.2 lichten we de situatie in het sociaal domein toe.

In paragraaf 3.3. gaan we in op de financiële positie van de gemeente en op een aantal aspecten die samenhangen met (ontwikkeling van) de gemeentelijke organisatie. Inzicht in de financiële positie (ontwikkeling gemeentefonds, belastinginkomsten, schuldenpositie et cetera) is noodzakelijk om kaders te kunnen stellen voor opstelling van de gemeentebegroting.

In hoofdstuk 4 (deel II) komen alle programma's aan bod. Daar staan per programma de financiële wijzigingen beschreven. Deze zijn ingedeeld naar autonome ontwikkelingen, nieuw beleid, mee- en tegenvallers, en bijsturing.

In hoofdstuk 5 worden de uitgangspunten voor de begroting 2020-2023 toegelicht. Hierin staan onder andere de algemene uitgangspunten, de ontwikkelingen in de algemene uitkering, de prijs- en looncompensatie, de ontwikkeling van de kapitaallasten.

Tenslotte vindt u in de bijlagen (hoofdstuk 6) de totaaloverzichten autonome ontwikkelingen, mee- en tegenvallers, bijsturing en nieuw beleid.

Over de bedragen die u in deze kaderbrief aantreft:

- Tenzij anders vermeld geldt dat alle bedragen in duizendtallen staan vermeld.
- Een voordelige ontwikkeling staat als negatief bedrag vermeld (tenzij anders vermeld).

Meicirculaire 2019

De meicirculaire 2019 van het Ministerie van BZK, die op 31 mei jl. is gepubliceerd, is niet verwerkt in de financiële stand van zaken in deze kaderbrief.

De kaderbrief is verschenen op 5 juni. Daarmee was de tijd tekort om de uitkomst integraal te betrekken bij de opstelling van deze brief. De raad ontvangt hierover zo snel mogelijk een aparte brief.

Hoofdstuk 3

3 Deel I Financieel perspectief 2020 en verder

3.1 Financieel perspectief “Duurzame stad”

Net als veel andere steden staat Leiden in de komende jaren voor grote uitdagingen op het gebied van verstedelijking en duurzaamheid. In de Omgevingsvisie Leiden 2040 is beschreven hoe we in Leiden met deze uitdagingen willen omgaan, ook in relatie tot onderwerpen als gezondheid, inclusiviteit en werkgelegenheid. De eerste versie van de omgevingsvisie bevat nog geen financiële paragraaf. In dit hoofdstuk van de kaderbrief gaan we wel in op financiële aspecten van de opgaven uit de omgevingsvisie. Dat doen we onder de noemer “Financieel Perspectief Duurzame Stad” (FPDS). De aanleiding daarvoor en de werking van dit hoofdstuk lichten we hieronder verder toe.

In dit hoofdstuk kijken we verder vooruit dan elders in de kaderbrief. Normaal gesproken is de kaderbrief vooral gericht op de eerstvolgende vier jaar (dit jaar dus tot en met 2023). De tijdshorizon voor verstedelijking en duurzaamheid ligt echter verder in de toekomst. Veel ambities zijn gericht op 2030. In de tabellen in dit hoofdstuk brengen we ook die extra jaren in beeld.

In een informatieve achtergrondnotitie gaan we dieper in op de samenhang tussen alle ambities en de mogelijkheden van bekostiging (in het bijzonder ook op bekostiging door derden). Die achtergrondnotitie ontvangt de gemeenteraad kort na het verschijnen van de kaderbrief (half juni).

Wat zijn de grote opgaven op het gebied van verstedelijking en duurzaamheid?

De Omgevingsvisie Leiden 2040 beschrijft op hoofdlijnen de grote opgaven waarvoor Leiden staat in de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. We geven hier een korte recapitulatie:

Verstedelijking: in de periode van 2017 tot 2030 is er volgens de Regionale Woonagenda behoefte aan 8180 woningen in Leiden. Deze behoefte vloeit voort uit groei van de Leidse bevolking en uit de ontwikkeling dat mensen in Nederland gemiddeld een steeds langer deel van hun leven als alleenstaande doorbrengen. In het beleidsakkoord is afgesproken dat 30% van de nieuwbouw sociale woningen betreft. Behalve aan 8180 “reguliere” woningen is er behoefte aan 2700 studentenwoningen. **Energietransitie:** Leiden werkt mee aan de nationale ambities om de CO₂-uitstoot radicaal te verminderen (in 2030 49% minder uitstoot ten opzichte van 1990 en in 2050 95% minder uitstoot). **Klimaatadaptatie en biodiversiteit:** aanpassing van de leefomgeving aan veranderende klimatologische omstandigheden en vergroening van de stad op een manier die biodiversiteit ondersteunt. **Duurzame mobiliteit:** ontwikkeling van mobiliteit waarbij de fiets in de stad op één staat, bevordering van openbaar vervoer, een autoluwe binnenstad en verschuivingen naar duurzame mobiliteitsoplossingen. **Overgang naar circulaire economie,** met circulaire bouw en gebiedsontwikkeling en benutting van afval als grondstof.

De bovenstaande punten hebben financiële implicaties die in dit hoofdstuk aan de orde komen. Overigens beschrijft de omgevingsvisie dat we deze punten telkens in samenhang bezien met drie andere belangrijke aspecten van stedelijke ontwikkeling: werken in de stad, gezondheid en inclusiviteit. Deze andere aspecten maken geen onderdeel uit van dit hoofdstuk.

Hoe willen we met die grote opgaven aan de slag?

De uitwerking van plannen voor ontwikkeling van de stad krijgt steeds meer detail. De grote lijnen voor ontwikkeling van stad en regio hebben we in 2017 vastgelegd, in de regionale agenda voor de omgevingsvisie 2040 “Hart van Holland”. Die beschrijft hoe we ambities op het gebied van verstedelijking, groen en duurzaamheid in de regio willen combineren. Waardevolle open landschappen willen we behouden en versterken (denk aan de Oostvlietpolder, maar ook aan typisch Hollandse landschappen als de bollen, plassen, veenweiden, landgoederen, duinen en kust); de behoefte aan verdere verstedelijking concentreren we daarom

binnen bestaand stedelijk gebied (met realisatie van extra woningen, werkgelegenheid, voorzieningen et cetera), en dat combineren we met maatregelen voor verduurzaming en duurzame mobiliteit.

De Omgevingsvisie Leiden 2040 beschrijft hoe we deze opgaven voor de fysieke leefomgeving binnen Leiden willen combineren. Deze visie beschrijft welke bijzondere eigenschappen van de stad wij koesteren, dat we "Leidse waarden" toepassen in ontwikkeling van de stad, en ze bevat verhaallijnen die helpen om gebiedsgericht samenhang te creëren. Ook benoemt de omgevingsvisie gebieden in de stad met veel potentie voor aantrekkelijke verstedelijking en grootscheepse verduurzaming. In ontwikkelperspectieven werken we dit verder uit, in nauw overleg met wijkbewoners en andere belanghebbenden, te beginnen met Leiden Zuidwest (bijna klaar) en de Mors (opstartfase).

In de gemeentelijke uitvoeringsstrategie voor verstedelijking en duurzaamheid staan "combineren" en "programmeren" centraal, zowel in lopende projecten als in toekomstige projecten. Projecten waaraan we nu werken, zijn onder andere de Duurzaamste kilometer (Stationsgebied), aanleg van de centrumroute voor hoogwaardig openbaar vervoer, autoluwe en deels autovrije binnenstad, uitvoering van het Singelpark, ontwikkeling van de Lammenschansdriehoek en nog veel meer.

Combineren van ambities maakt het gemakkelijker en goedkoper om deze te realiseren. Daardoor kunnen we de kwaliteit van leven in de stad maximaal vergroten. Combineren betekent bijvoorbeeld dat we streven naar woningbouw in hoge dichtheden, zoals nu al in de Lammenschansdriehoek wordt gerealiseerd. Door de hoge dichtheid zijn er relatief veel bewoners dicht bij elkaar. Dat leidt onder meer tot beter gebruik van OV-haltes en van (nieuwe) voetgangers- en fietsverbindingen, tot meer publiek voor ontmoetingsplekken en buurtvoorzieningen (winkels, horeca, sport) en tot mogelijkheden om een hogere kwaliteit te realiseren in de openbare ruimte (straten, pleinen, parken). Ook beperkt het de kosten van (warmte)infrastructuur en er blijft meer ruimte over voor biodivers groen en waterberging.

Programmeren krijgt in de gemeentelijke aanpak geleidelijk meer gewicht. In plaats van initiatieven van projectontwikkelaars af te wachten streven we ernaar om zelfbewust, proactief en integraal plannen voor verstedelijking en duurzaamheid te combineren en om gebiedsontwikkelingen, wijkgericht, te programmeren. Door actief te programmeren kunnen we sociale, maatschappelijke en economische ambities gemakkelijker combineren we er met duurzaamheidsmaatregelen. Dat doen we bij voorkeur op zo'n manier dat omliggende buurten ervan meeprofiten, met de gebiedsontwikkeling als katalysator. Dat kan op vele manieren, bijvoorbeeld met aansluiting op stadswarmte, met betere voorzieningen voor fiets, voetganger en OV-gebruiker en/of met een aantrekkelijker en groener openbare ruimte. Het instrumentarium van de Omgevingswet helpt ons daarbij (met omgevingsvisie, ontwikkelperspectieven, omgevingsprogramma's en omgevingsplan).

Om actief programmeren van duurzaamheidsinitiatieven mogelijk te maken, werken we in 2019 aan de opstelling van uitvoeringsprogramma's voor energietransitie, voor klimaatadaptatie en biodiverse vergroening, voor circulaire economie en voor duurzame mobiliteit. Voor al deze programma's geldt: we gaan na vaststelling direct in de stad met uitvoering aan de slag.

Hoe gaan we dat financieel regelen?

Met de opgaven voor verstedelijking en verduurzaming zijn grote sommen geld gemoeid; daarom is een gedegen financiële strategie nodig. Met dit hoofdstuk Financieel Perspectief Duurzame stad (FPDS) maken we daarmee een begin. Bij gebleken succes kan dit FPDS gaan werken als een jaarlijks terugkerend hulpmiddel in de kaderbrief, gericht op integrale financiële afwegingen en prioritering, voor de volgende onderwerpen:

- Verstedelijking;
- Duurzame mobiliteit;
- Energietransitie;
- Klimaatadaptatie en biodiverse vergroening;
- Circulaire economie en afval.

Voorlopige, indicatieve verdeling van geld voor verstedelijking en duurzaamheidsdoelen

In dit hoofdstuk brengen we *voorlopig en indicatief* in beeld hoeveel geld het college in de komende jaren uit de reserve "Duurzame stad"² verwacht toe te delen aan de opgaven verstedelijking, duurzame mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatie en biodiverse vergroening en circulaire economie en afval. "Voorlopig en indicatief", omdat deze verdeling niet in deze kaderbrief wordt vastgesteld. Voor elke uitname uit de reserve Duurzame stad moet de gemeenteraad een afzonderlijk besluit nemen, op basis van een concreet uitgewerkt voorstel met begrotingswijziging. Zo blijft de raad aan het stuur.

² Tot op heden: reserve Duurzame verstedelijking.

Met de bijdragen uit de reserve Duurzame Stad is het mogelijk om voortvarend te werken aan duurzame stadsontwikkeling (met duurzame nieuwbouw, aantrekkelijke groene openbare ruimte) en aan ambities voor duurzame mobiliteit, energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversie vergroening, circulaire economie en afval. Een eerste beschrijving van deze ambities is opgenomen in de brief over het programma Duurzaamheid die het college in februari aan de gemeenteraad heeft gestuurd (BW 19.0049).

Het Financieel Perspectief Duurzame Stad en de reserve Duurzame Stad zijn gericht op kosten die niet gedekt kunnen worden uit reguliere budgetten in de Leidse programmabegroting. Dit kan zowel gaan om investeringen (in de vorm van kapitaallasten) als om uitgaven die niet als investering geboekt kunnen worden (in jargon: "niet te activeren kosten"). Voorbeeld van "niet te activeren kosten" zijn uitgaven die nodig zijn om beleidsdoelstellingen te realiseren, zoals organisatiekosten en kosten van onderzoek en monitoring, maar ook eventuele subsidies en bijdragen aan onrendabele toppen.

Tabel: Uitgaven Financieel Perspectief Duurzame Stad

Bedragen x 1.000	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Reservering toekomstige investeringen												
Verstedelijking		500	1.000	750	750	750	750	500	500	500	500	500
Energietransitie			70	140	210	280	350	420	490	560	630	700
Kapitaallasten												
Verstedelijking			66	66	66	66	66	66	66	66	66	66
Duurzame mobiliteit			210	419	626	764	904	1.044	1.184	1.324	1.464	1.604
Duurzaamheid algemeen		107	250	250	250	250	250	250	250	250	250	250
Energietransitie			7	16	25	30	34	37	37	37	37	36
Klimaatadaptatie en biodiversie vergroening			102	395	611	722	970	1.004	996	989	981	974
Circulaire economie en afval		37	182	182	182	182	182	182	182	182	182	182
Niet te activeren uitgaven												
Verstedelijking		200	450	450	450	450	300	300	300	300	300	300
Duurzame mobiliteit	535	430	350	350	350	150	150	150	150	150	150	150
Duurzaamheid algemeen	0	220	220	220	220	125	125	125	125	125	125	125
Energietransitie	568	1.485	1.578	1.460	1.235	1.085	985	785	785	785	785	785
Klimaatadaptatie en biodiversie vergroening	225	910	528	285	185	185	185	185	185	185	185	185
Circulaire economie en afval		675	575	545	545	545	500	500	500	500	500	500
Totaal	1.328	4.564	5.587	5.527	5.705	5.584	5.751	5.548	5.750	5.953	6.155	6.357

De reserve Duurzame Stad wordt op drie manieren gevoed:

1. met een jaarlijkse dotatie (zoals afgesproken in het beleidsakkoord en uitgewerkt in de kaderbrief 2019-2022);
2. met vrijval van kapitaallasten die samenhangen met implementatie van het Integraal Waterketenplan (zie voor een toelichting de gemeentelijke jaarrekening 2018);
3. aanvullende bekostiging.

Deze laatste post ("aanvullende bekostiging") heeft betrekking op bijdragen van derden. Dit zijn inkomsten die de gemeenten verwerft uit kostenverhaal bij particuliere ontwikkelaars³, inkomsten uit subsidies en bijdragen van de provincie (bijvoorbeeld voor aanleg van fietspaden en andere fietsvoorzieningen), inkomsten uit extra rijksbijdragen (bijvoorbeeld voor uitvoering van het klimaatakkoord⁴) en overige inkomsten.

Wanneer de verwerving van bijdragen van derden in de komende jaren onverhoopt achter blijft bij de verwachtingen, zal het college de uitnamen uit de reserve "Duurzame stad" daarop aanpassen.

³ We werken aan een exploitatiebijdrage voor nieuwe woningen. Een voorstel hiervoor volgt in de loop van het jaar.

⁴ In het ontwerpklimaatakkoord hebben rijksoverheid en de VNG afgesproken dat zij een onderzoek laten uitvoeren naar de kosten die gemeenten moeten maken om deze nieuwe taken uit te voeren. De uitkomsten daarvan leiden vermoedelijk op zijn vroegst in begrotingsjaar 2022 tot een financiële bijdrage van de rijksoverheid.

Tabel: Voeding van de reserve Duurzame stad

Bedragen x 1.000	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Dotatie aan reserve duurzame stad	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Vrijval budgetten Integraal waterketenplan	577	555	533	511	489	489	489	489	489	489	489	489
Ruimtereservering Energie (revolverend)							7	16	25	30	34	37
Overig ("aanvullende bekostiging")			700	1.400	2.000	2.100	2.150	2.300	2.350	2.400	2.450	2.600
Totaal	3.577	3.555	4.233	4.911	5.489	5.589	5.646	5.805	5.864	5.919	5.973	6.126

Financiële uitgangspunten voor onttrekkingen aan reserve Duurzame Stad

De onttrekkingen aan de reserve Duurzame Stad betreffen onder meer een "niet geoormerkt" budget voor verstedelijking. Dit budget is bedoeld om in gebiedsontwikkelingen zo veel mogelijk beleidsdoelen te kunnen combineren (denk aan woningbouw, verduurzaming, gezondheid, inclusiviteit, realisatie van voorzieningen, goede bereikbaarheid voor fiets, voetganger en OV-gebruiker enzovoort). Dit aanvullingsbudget kan flexibel worden ingezet. Dit maakt het gemakkelijker om combinaties van beleidsdoelen daadwerkelijk te realiseren.

Dat het budget voor verstedelijking "niet geoormerkt" is, betekent niet dat dit zomaar wordt uitgegeven. Integendeel. Een aantal budgetten wordt middels de Eerste Bestuursrapportage en de programmabegroting 2020 geactiveerd. Voor besteding van andere budgetten is eerst nadere uitwerking van plannen nodig, bijvoorbeeld in de uitvoeringsprogramma's voor verschillende duurzaamheidsthema's die de gemeenteraad in de loop van 2019 tegemoet kan zien. Ook andere grote investeringen zullen met een onderbouwd investeringsvoorstel of uitvoeringsbelsuit aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Waar het te activeren kosten betreft zal daarbij ook telkens de invloed op de schuldquote worden betrokken.

Het college is terughoudend met het doen van eigen investeringen en wil zo veel mogelijk initiatief bij marktpartijen laten. De prioritering van mogelijke uitgaven, van meest gewenst naar minst gewenst:

1. We verleiden marktpartijen om te investeren in gebiedsontwikkeling, met verhaal van kosten door de gemeente voor "bovenwijkse investeringen", zoals aanleg van warmte-infrastructuur, fiets- en voetgangerspaden enzovoort.
2. Marktpartijen investeren zonder dat de gemeente kosten verhaalt.
3. De gemeente trekt alternatieve bekostiging aan die gebiedsontwikkeling mede mogelijk maakt, zoals subsidies van andere overheden.
4. De gemeente gebruikt reguliere budgetten voor gebiedsontwikkeling. Door slim combineren en programmeren maken we "werk met werk" en besparen we kosten.
5. De gemeente vult bekostiging uit reguliere budgetten aan met een bijdrage uit de reserve voor Duurzame stad.

Bij concurrerende projecten prioriteert de gemeente de inzet van geld op basis van zo groot mogelijk maatschappelijk rendement.

Achtergrondinformatie, monitoring en doorontwikkeling

Kort na de kaderbrief (dat wil zeggen: half juni) ontvangt de gemeenteraad een informatieve achtergrondnotitie bij dit hoofdstuk "Financieel Perspectief Duurzame Stad". In die informatieve achtergrondnotitie gaan we dieper in op alle ambities, de samenhang daartussen en de mogelijkheden van bekostiging (in het bijzonder ook op bekostiging door derden).

Als dit Financieel Perspectief Duurzame Stad in een behoefte voorziet, kunnen we dit in de komende verder ontwikkelen, bijvoorbeeld met meer aandacht voor monitoring van voortgang van ambities en bijsturing. Uitdagingen voor de doorontwikkeling betreffen onder meer het vrij maken van capaciteit om mogelijkheden voor aanvullende bekostiging te onderzoeken, uit te werken en te benutten. Samen met de monitoring van uitvoering zal ons dit helpen om integrale sturing op de inzet van budgetten voor verstedelijking en duurzaamheid te verbeteren. Ook stelt dit ons (nog beter) in staat effectief te blijven werken aan uitvoering van belangrijke ambities voor ontwikkeling van de stad.

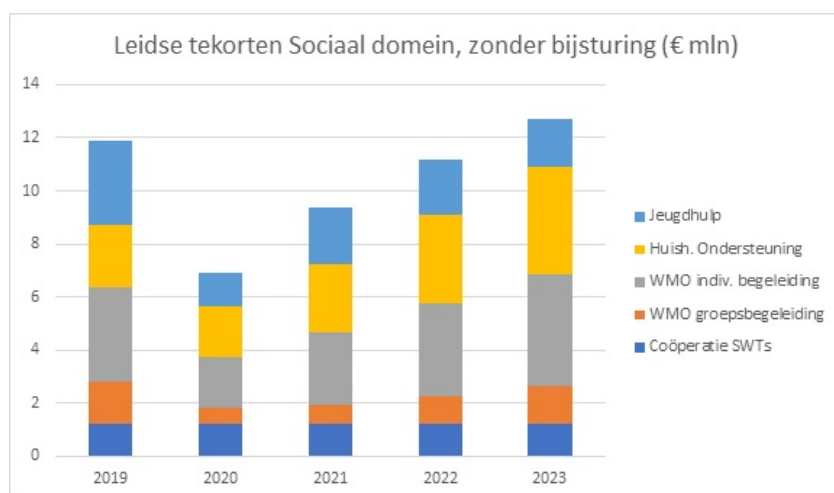
3.2 Sociaal domein

Tekorten in het sociaal domein

In het sociaal domein voorzien we forse tekorten bij jeugdhulp en Wmo. In deze kaderbrief is in beeld gebracht hoe deze tekorten zich ontwikkelen zonder bijsturingsmaatregelen en zonder extra compensatie door de rijksoverheid. Onder zulke omstandigheden verwachten we een structureel tekort op jeugdhulp van 1,8 mln euro, op individuele begeleiding Wmo 4,2 mln. euro, op groepsbegeleiding Wmo 1,4 mln euro en op huishoudelijke ondersteuning 4,0 mln. euro. Verder is 1,2 mln. euro nodig voor de coöperatie sociale wijkteams. Bij elkaar opgeteld zou dit kunnen leiden tot een structureel tekort van 12,7 mln. euro (zie ook onderstaande figuur). Dat is heel fors.

Tot en met 2019 hebben we tekorten zelf kunnen opvangen. Vanaf 2020 lukt ons dat niet meer en is er bijsturing nodig. Hieronder gaan we beknopt in op de achtergrond van de tekorten en op mogelijkheden om de visie "Sociaal domein" te benutten voor bijsturing. Ook is extra geld nodig van het Rijk. Gemeentelijke bijsturingsmaatregelen nemen we – na bespreking met de gemeenteraad – op in de programmabegroting en in volgende kaderbrieven.

Op 27 mei heeft het kabinet laten weten dat gemeenten tijdelijk extra geld krijgen voor jeugdhulp. Dit bericht kwam zo laat dat we dit niet in de kaderbrief hebben kunnen verwerken. Gemeenten krijgen in 2019 € 420 miljoen, in 2020 € 300 miljoen en in 2021 € 300 miljoen. Dit geeft gemeenten, zeker in het eerste jaar, wat lucht. Het kabinet zegt hieraan echter geen structureel karakter te kunnen geven. We verwachten dat wel nodig te hebben. De lobby vanuit VNG en G40 richting het Rijk blijven we daarom voluit steunen. Die lobby heeft overigens niet alleen betrekking op jeugdhulp, maar bijvoorbeeld ook over het Wmo-abonnementstarief. De minister van VWS heeft aan de Tweede Kamer toegezegd om gemeenten te compenseren wanneer aantoonbaar sprake is van een aanzuigende werking door invoering van dat abonnementstarief. Hoeveel die toezegging waard is in euro's, moeten we nog afwachten.

De Leidse tekorten in het sociaal domein hebben verschillende oorzaken. Hieronder noemen we de voornaamste:

- **Jeugdhulp:** een combinatie van volumestijging (meer ontvangers van jeugdhulp) en prijsstijgingen (hogere kosten per ontvanger). Verwijzingen naar jeugdhulp worden veelal door huisartsen gedaan (32%). Doorverwijzingen naar het gedwongen kader (de duurste trajecten) gaan via de rechter en gecertificeerde instellingen (14%) en via medisch specialisten (14%). Deze verwijzers hebben een wettelijke bevoegdheid om te verwijzen naar jeugdhulp. Hun verwijzingen zijn relatief vaak naar jeugdhulp met verblijf. Ongeveer 8% van de jeugdhulptrajecten betreft jeugdhulp met verblijf. Deze zijn samen goed voor ongeveer 30% van de kosten. Vanwege de wettelijke verwijsbevoegdheden zijn deze kosten moeilijk te beïnvloeden door de gemeente. Het JGT is goed voor 21% van de verwijzingen naar jeugdhulp.
- **Huishoudelijke ondersteuning,** zoals het schoonmaken van het huis voor mensen die dat zelf niet kunnen: aanzuigende werking door invoering van het "abonnementstarief". Sinds 1 januari 2019 betalen mensen geen inkomensafhankelijke eigen bijdrage meer voor huishoudelijke ondersteuning, maar een abonnementstarief van 17,50 euro per vier weken. Dit is zo vastgelegd in het regeerakkoord van Rutte-III.
- **Wmo individuele begeleiding,** zoals persoonlijke verzorging van mensen met lichamelijke handicaps of beginnende dementie: verbeterde toegankelijkheid van Wmo-voorzieningen via sociale wijkteams, groei van

de doelgroep (door vergrijzing) en extramuralisering (minder bedden in verpleeghuiszorg en in instellingen voor gehandicapten).

- *Wmo groepsbegeleiding*, zoals dagbesteding voor mensen met dementie of handicaps, ter ontlasting van mantelzorgers: vergelijkbare factoren als bij individuele begeleiding.
- *Sociale wijkteams*: Gezien de huidige ontwikkelingen in het sociaal domein (denk hierbij bijvoorbeeld aan de extramuralisering GGZ, de dubbele vergrijzing, de eenzaamheidsproblematiek, de maatwerk-aanpak bij armoede en schulden) is het niet te verwachten dat vanaf 2020 de inzet van de sociale wijkteams kan worden afgebouwd. Om de inzet van de coöperatie SWT Leiden op hetzelfde niveau te kunnen handhaven na 2019 blijft 4,4 miljoen euro nodig, waar nu 3,2 miljoen euro begroot is. Een structureel tekort van 1,2 miljoen euro dus op basis van het structurele subsidiebedrag in 2019.

Met de vaststelling van de visie "Sociaal domein" (RV19.0029) heeft de raad dit voorjaar de basis gelegd voor bijsturing in het sociaal domein. Zowel bij jeugdhulp als bij Wmo-voorzieningen streven we ernaar dat hulpvragen minder vaak met een dure individuele voorziening worden opgelost, en vaker met een collectieve voorziening. Ook is het wenselijk om vaker te verwijzen naar algemene voorzieningen in de stad in plaats van naar collectieve jeugdhulp- of Wmo-voorzieningen.

Met ingang van begrotingsjaar 2021 kunnen we de beginselen uit deze visie toepassen in nieuwe contracten voor voor toegang tot jeugdhulp (via de jeugd- en gezinsteams) en inkoop van jeugdhulp. Voor 2020 sturen we bij waar mogelijk binnen de bestaande contracten. Ook zetten we in op een betere samenwerking met de huisartsen als belangrijke doorverwijzers en we blijven volop inzetten op de projecten binnen Holland Rijnland die worden gefinancierd door Holland Rijnland zelf of uit het transformatiefonds van het Rijk. In deze projecten staat de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp centraal: we investeren in vroegsignalering op basisscholen, in nieuwe onderwijs-zorgarrangementen voor kinderen die kunnen toegroeien naar het volgen van onderwijs, en in inzet van collectieve jeugdhulp met aandacht voor individueel maatwerk.

De uitgangspunten uit de visie "Sociaal domein" gaan we ook toepassen in de opdracht die we aan sociale wijkteams geven voor Wmo-indicatiestelling, en in onze inkoopstrategie voor Wmo-aanbieders in de stad. Dit laatste is de vervolgstap van het programma "Sterke sociale basis". Tezamen zullen deze maatregelen geleidelijk leiden tot lagere uitgaven, verwachten we. Maar dat is nog niet voldoende om ook de tekorten op korte termijn op te lossen.

Na de zomer gaan we graag met de gemeenteraad in gesprek over bijsturingsmogelijkheden in het sociaal domein. Het college zal daarvoor een discussienotitie opstellen met voorstellen. Er is al bijsturing nodig voor het begrotingsjaar 2020, bovenop de maatregelen die reeds in gang zijn gezet. Om tekorten te kunnen dekken heeft het college in 2018 15 mln. euro apart gezet in de reserve sociaal domein. Daarmee zouden we vier jaar lang de verwachte tekorten kunnen dekken én bovendien kunnen investeren in kostenbesparende maatregelen, was de verwachting. De uitgaven zijn echter zo sterk gestegen dat de reserve al heel snel leeg is. Ook is afgesproken dat mee- en tegenvallers binnen het sociaal domein blijven (het "hek" om het sociale domein).

3.3 Financiële positie / impact organisatie

In deze paragraaf gaan we in op de financiële positie van de gemeente en op een aantal aspecten die samenhangen met (ontwikkeling van) de gemeentelijke organisatie. Inzicht in de financiële positie (ontwikkeling gemeentefonds, belastinginkomsten, schuldenpositie et cetera) is noodzakelijk om kaders te kunnen stellen voor opstelling van de gemeentebegroting. Ontwikkeling van de organisatie is nodig om ambities te kunnen uitvoeren. De opgaven die op onze stad afkomen, vergen veel van onze gemeentelijke organisatie, vooral in combinatie met alle reguliere taken die we op goed niveau willen blijven uitvoeren.

Financieel meerjarenbeeld

De Kaderbrief 2020 - 2023 is gebaseerd op de uitkomsten van de jaarrekening 2018, de stand van de concernreserve en de tussenstand van de begroting 2019 zoals opgenomen in de Eerste Bestuursrapportage 2019. Enkele ontwikkelingen uit 2018 werken, structureel of incidenteel, door in de Meerjarenraming 2020 - 2023. In de inleiding in deze kaderbrief staan de belangrijkste financiële ontwikkelingen toegelicht.

Daarnaast hebben we deze kaderbrief opgesteld op basis van de meest recente informatie over de ontwikkelingen van de gemeentelijke inkomsten. Het gaat hierbij om de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de integratie- en decentralisatie-uitkeringen, specifieke uitkeringen, gemeentelijke belastingen en overige inkomsten.

De algemene dekkingsmiddelen, w.o. de uitkeringen uit gemeentefonds en de belastingen blijven per saldo redelijk gelijk. Aanvankelijk zagen we een stijging van de algemene uitkering van enkele miljoenen door verdere verdichting van de woningbouw in de stad. Die extra inkomsten worden grotendeels te niet gedaan door een korting op het gemeentefonds voor de voeding van het BTW-compensatiefonds. Gemeenten in Nederland declareren meer btw dan aanvankelijk begroot door het Rijk. De hogere declaraties van gemeenten worden indirect betaald uit het gemeentefonds (zie ook toelichting in paragraaf 5.4). Het saldo van de Algemene dekkingsmiddelen vanaf 2023 is structureel € 1,4 miljoen voordelig.

Tegenover dit voordeel worden we geconfronteerd met tegenvallers door prijsstijgingen in de markt voor de inkoop van goederen en diensten, de kosten voor het op peil houden van het niveau van de dienstverlening, hogere bijdragen aan een aantal gemeenschappelijke regelingen en de introductie van een belasting op het verbranden van restafval. De grootste stijging van kosten zien we echter in het sociaal domein. Vooralsnog kunnen we die extra kosten dekken vanuit de reserve Sociaal Domein. Maar voor de langere termijn zijn bezuinigingen in de zorg onontkoombaar. Deze bezuinigingen hopen we te kunnen dempen met de extra middelen die we vanuit het Rijk hopen te ontvangen.

Gezien bovenstaande ontwikkelingen is de ruimte voor nieuw beleid zeer beperkt.

Het bovenstaande resulteert in een sluitend meerjarenbeeld voor 2020 - 2023 binnen de financiële kaders van het beleidsakkoord "Samen maken we de stad".

De opbouw van de financiële ontwikkelingen is als volgt (- = daling van kosten of stijging van opbrengsten):

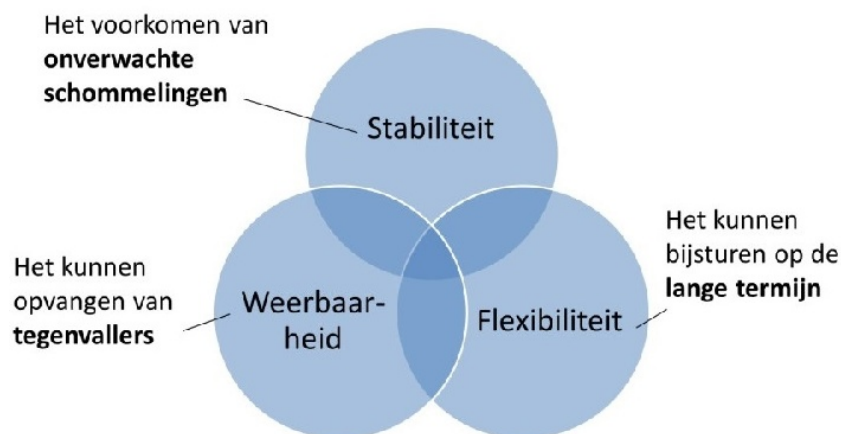
Ontwikkeling (bedragen x € 1.000)	L/B	2019	2020	2021	2022	2023
Autonoom	L	-512	-527	-1.074	-2.011	3.179
	B	-1.472	2.058	2.127	1.612	-1.642
Totaal Autonoom		-1.984	1.531	1.053	-399	1.537
Nieuw Beleid	L	1.527	1.965	1.943	1.496	1.474
Totaal Nieuw Beleid		1.527	1.965	1.943	1.496	1.474
Mee/Tegenvaller	L	3.547	2.959	1.364	1.304	666
	B	-92	-92	-92	-92	-92
Totaal Mee/Tegenvaller		3.455	2.867	1.272	1.212	574
Bijsturing, dekking uit reserve	L	5.964	813	1.550	2.675	3.891
	B	-5.964	-813	-1.550	-2.675	-3.891
Totaal Bijsturing, dekking uit reserve		0	0	0	0	0
Bijsturing	L	-171	-984	-1.665	-2.598	-3.345
	B	-8.000	-240	-240	-240	-240

Ontwikkeling (bedragen x € 1.000)	L/B	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal Bijsturing		-8.171	-1.224	-1.905	-2.838	-3.585
Sociaal domein	L	7.766	725	100	0	0
	B	-7.766	-725	-100	0	0
Totaal Sociaal domein		0	0	0	0	0
Eindtotaal		-5.173	5.139	2.362	-529	0

De onderliggende wijzigingen staan opgenomen in de bijlage.

Financiële positie

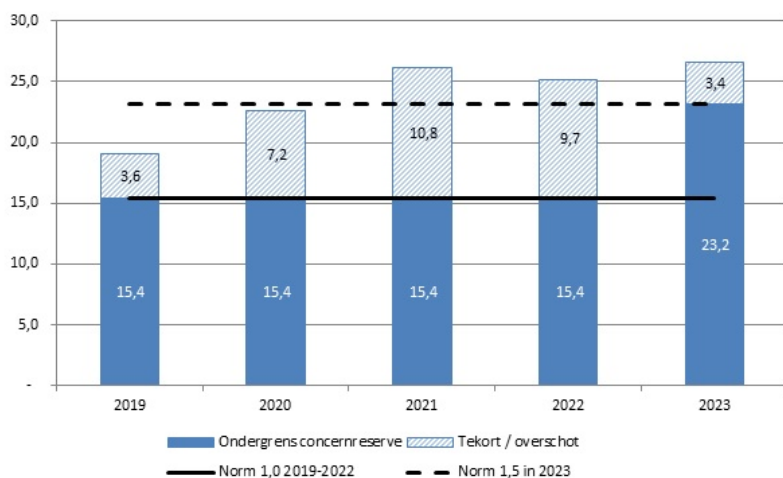
De financiële positie van de gemeente beoordelen we op drie onderdelen.

De **weerbaarheid** heeft betrekking op het toereikend zijn van het weerstandsvermogen om eventuele incidentele tegenvallers op te kunnen vangen. De **flexibiliteit** heeft betrekking op de mogelijkheid om structureel bij te kunnen sturen. Hiervoor is het structureel sluitend zijn van de begroting een belangrijk uitgangspunt. De **stabiliteit** heeft betrekking op het voorkomen onverwachte schommelingen door bijvoorbeeld de ontwikkeling van de rente op nieuwe geldleningen of het niet kunnen realiseren van bijsturingsopgaven.

Weerbaarheid

In deze kaderbrief wordt de concernreserve met bijsturingsoverstellen weer op het op grond van artikel 25 van de Financiële verordening vereiste niveau gebracht. Na besluitvorming in de kaderbrief is het begrote verloop van de concernreserve als volgt (in € mln.):

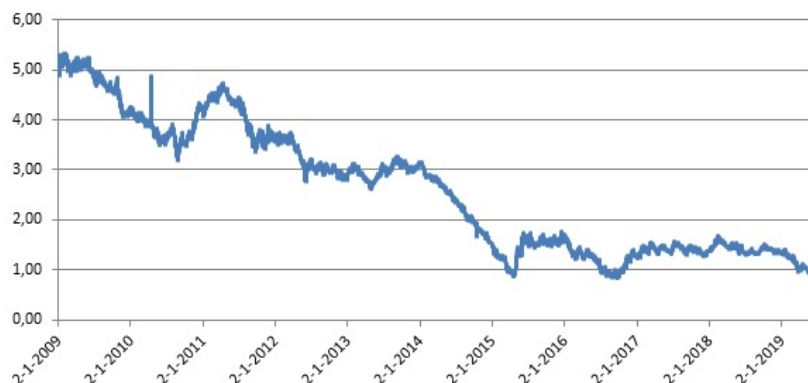
Na besluitvorming in de Kaderbrief 2020-2023 zijn de buffers tot en met 2023 op orde. Door tegenvallers binnen het sociaal domein zal de reserve Sociaal Domein naar verwachting vanaf 2020 geen buffer meer kunnen

vormen voor risico's binnen het Sociaal domein. Hiermee zal de concernreserve deze risico's moeten afdekken en zal het benodigd weerstandsvermogen op de lange termijn mogelijk weer gaan stijgen.

Stabiliteit

Met het oog op de stabiliteit vergroten vooral de autonome ontwikkelingen binnen het Sociaal Domein en de hieruit volgende ombuigingsopgave het risico op niet-begrote tegenvallers.

Ten aanzien van het renterisico bieden de renteontwikkeling en het door Deloitte uitgevoerde onderzoek naar de financiële positie van de gemeente Leiden een aanknopingspunt om het gehanteerde rentebeeld in de begroting te herzien. De renteontwikkeling is het beste te illustreren aan de hand van de onderstaande grafiek met het verloop van het rentepercentage op 20-jaars leningen.

Sinds eind 2014 schommelt de rente op 20-jaars leningen tussen 1% en 1,5%. In de recente maanden zien we de rente weer afnemen tot onder de 1%. Dit is aanleiding om de gehanteerde rente voor nieuwe geldleningen voor 2019 te heroverwegen. Daarnaast blijkt uit het Deloitte-onderzoek dat de gemeente Leiden met een meerjarig rentepercentage van 3,5% op nieuwe geldleningen zichzelf fors armer rekent dan de andere onderzochte gemeenten, waar meerjarig met minder dan 2% wordt gerekend. Daarom stellen we voor om in de komende begroting te rekenen met een rente op nieuwe geldleningen van 1,25% in 2019 die oploopt naar 3% in 2023. Dit is nog steeds aan de behoudende kant.

Het volume waarover dit renterisico wordt gelopen neemt wel toe ten opzichte van de begroting 2019. Dit is voor een deel het gevolg van onttrekkingen aan reserves en beschikbaar gestelde kredieten die de raad na het opstellen van de prognosebalans heeft vastgesteld. Een voorbeeld hiervan is het besluit tot het aankopen van de busremise aan de Rijnsburgerweg voor € 8,9 miljoen (= + 2% schuld ratio).

De voorstellen in deze Kaderbrief zorgen voor een extra financieringsbehoefte. Net zoals in voorgaande jaren actualiseren we bij de Programmabegroting de prognosebalans. Hierin kunnen we de besluitvorming in deze Kaderbrief en van het Financieel Perspectief Duurzame Stad meenemen. Dit is dan de basis om de ontwikkeling van de schuldquote opnieuw te berekenen. Naar aanleiding van het rapport over de financiële gezondheid van Leiden door Deloitte gaan we stappen zetten om vanaf de Kaderbrief 2021-2024 ook bij de Kaderbrief al een geactualiseerde prognosebalans te kunnen maken. Dit biedt dan twee keer per jaar inzicht in het effect van besluitvorming op de ontwikkeling van de financieringsbehoefte.

Als beheersmaatregel voor het herfinancieringsrisico spreiden we het renterisico over de tijd door het hanteren van lange rentevaste perioden en het hanteren van een stijgend rentebeeld in de begroting.

Flexibiliteit

Met de Kaderbrief 2020-2023 leggen we een structureel sluitend perspectief voor de meerjarenbegroting voor. Dit is een belangrijke voorwaarde voldoende flexibiliteit in de begroting te kunnen houden. Voor het realiseren van dit sluitend perspectief is het wel een voorwaarde dat de bijsturingsopgave binnen het Sociaal Domein kan worden doorgevoerd. Richting de Programmabegroting 2020 zal het college met de raad in gesprek gaan over de wijze waarop deze bijsturing kan plaatsvinden.

Organisatieontwikkeling

Publieksdienstverlening

Uit recente klanttevredenheidsonderzoeken blijkt dat de waardering voor de dienstverlening van de gemeente daalt. Met de digitale dienstverlening scoren we nu zelfs een onvoldoende. De technologische ontwikkelingen

en het tempo waarin het bedrijfsleven (en andere overheidsorganisaties) deze omarmen, leiden tot een steeds hoger verwachtingsniveau bij onze klanten. Inwoners en ondernemers verwachten die handige nieuwe technologie en service óók van hun publieke dienstverlener. Stilstand in ontwikkeling van gemeentelijke dienstverlening betekent achteruitgang.

Onze ambitie voor publieksdienstverlening is dat burgers zoveel mogelijk zaken zélf online kunnen regelen, zonder dat ze hierbij afhankelijk zijn van bijvoorbeeld de openingstijden van de gemeente. Zo bewegen we als gemeente mee met de maatschappelijke behoefte. Om de klanttevredenheid op een redelijk niveau te krijgen werken we aan verbetering van de online-formulieren en verbeterde datasturing. Dankzij een investering in een systeem voor aanpassing van webformulieren dat minder arbeidsintensief is, kunnen we de online-dienstverlening vlotter aanpassen en verbeteren. Tegelijkertijd zorgen we natuurlijk ook dat de balie en de telefoon beschikbaar blijven voor klanten die moeite hebben met de digitale kanalen.

In het nieuwe Stads kantoor hebben we de inrichting voor face-to-face dienstverlening op een zo toegankelijk mogelijke manier ontworpen: open en uitnodigend, met zitjes en spreekkamers waar we op een prettige manier klanten kunnen bedienen, en met balies voor snelle uitgifte van producten. Ook dit zal de klanttevredenheid positief beïnvloeden, verwachten we. In het Stads kantoor bieden we behalve baliedienstverlening van burgerzaken ook diensten van Werk en Inkomen, Stadsbank en Wmo. Met de combinatie van up-to-date digitale dienstverlening en toegankelijke dienstverlening in het Stads kantoor verwachten we alle Leidenaren goed te kunnen bedienen.

Organisatieontwikkeling

Voor goede uitvoering van de vele gemeentelijke taken hebben we een organisatie nodig die goed op haar taken is toegerust. Met deze kaderbrief trekken we op een aantal plekken aanvullende middelen uit voor personeel. Soms gaat het daarbij om tijdelijke versterking, zoals voor de handhaving van het voorgenomen beleid voor 'verkamering' of voor programmakosten in het sociaal domein. Op andere plekken gaat het om structurele versterking die nodig is om in te spelen op de vraag vanuit de stad en uitbreiding van taken. De behoefte aan moderne en veelzijdige dienstverlening is een voorbeeld van zo'n vraag waarop we actief inspelen.

Tegelijkertijd werken we ook aan de doorontwikkeling van de ambtelijke organisatie, met wendbaarheid en samenwerking als centrale thema's. Ook gaan we meer datagedreven werken. Zoals we ook in het beleidsakkoord schreven: nieuwe manieren van werken moeten gaandeweg in de plaats komen van oude manieren van werken. Daarvoor stelden we met het beleidsakkoord ook overgangsbudgetten beschikbaar. De ambtelijke organisatie is hierin merkbaar stappen aan het zetten, maar organisatieontwikkeling kost tijd en de werkdruk is op een aantal plekken in de organisatie hoog. Daarom hebben we het op een paar plekken nodig gevonden dat extra geld voor personeel langer beschikbaar blijft, zoals op het terrein van ontwerp en mobiliteit.

De verhuizing van een gedeelte van onze organisatie naar het nieuwe stads kantoor (naast station Leiden Centraal) grijpen we aan als katalysator voor organisatieontwikkeling. Eind 2019 verhuizen de organisatieonderdelen die nu in het Stadhuis en het Stadsbouwhuis gevestigd zijn naar het Stads kantoor. Wanneer een jaar later de verbouwing van het stadhuis gereed is, verlaten we ook Stationsplein 107. Zowel het Stads kantoor als het Stadhuis krijgt een inrichting die samenwerking faciliteert. Nieuwe digitale werkmiddelen en activiteiten waarmee we "het Leidse werken" onder de aandacht brengen, dragen bij aan de wendbaarheid en vergemakkelijken de samenwerking, zowel met intern, als met inwoners, ondernemers en organisaties in stad en regio.

Ook voor organisatieonderdelen die niet verhuizen naar Stads kantoor of Stadhuis (zoals cluster Beheer) zijn "wendbaarheid en samenwerking" belangrijke begrippen. Beheer van de openbare ruimte is essentieel om aantrekkelijk buitenleven in de stad mogelijk te maken, om de stad aan te passen aan klimaatverandering en om de stad biodivers te vergroenen. Tezamen levert dit een steeds grotere uitdaging op, want door groei van het aantal woningen en van de aantallen inwoners en bezoekers neemt de druk op de openbare ruimte toe. Onze vakmensen staan letterlijk bij onze inwoners op de stoep, om de stad elke dag een beetje beter te maken. Daarbij is ons uitgangspunt: elke vervanging is een kans voor vernieuwing en vergroening. En uiteraard trekken we daarbij samen op met onze inwoners.

Hoofdstuk 4

4 Deel II Kaders programma's

1

Bestuur en dienstverlening

Bestuur en dienstverlening

<i>Programmanummer</i>	1
<i>Commissie</i>	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
<i>Portefeuille(s)</i>	Bestuur, Veiligheid en Handhaving Kennis, Onderwijs, Sport en Financiën Duurzaamheid, Mobiliteit & Beheer Openbare Ruimte Werk, Inkomen, Economie & Cultuur

De missie van het programma Bestuur en dienstverlening luidt:
De gemeente Leiden staat voor een betrouwbaar bestuur: open en transparant en in samenwerking met en voor partners en burgers in de stad en regio. De gemeente Leiden staat voor een klantgerichte dienstverlening, waarbij de klanten betrouwbaar, duidelijk, snel en op maat worden bediend.

4.1.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

1A Bestuur

DOELENBOOM 2015-2018		DOELENBOOM 2019-2022	
Doel	Prestatie	Doel	Prestatie
1A1 Volksvertegenwoordiging, kaderstelling en control	1A1.1 De gemeenteraad en raadscommissies vergaderen volgens de vastgestelde vergadercyclus	1A1 Volksvertegenwoordiging, kaderstelling en control	1A1.1 De gemeenteraad en raadscommissies vergaderen volgens de vastgestelde vergadercyclus
	1A1.2 Burgers actief informeren over rol en werkzaamheden van de gemeenteraad		1A1.2 Burgers actief informeren over rol en werkzaamheden van de gemeenteraad
	1A1.3 Ondersteuning van de gemeenteraad door de griffie, onderzoek door de rekenkamercommissie en controle door de accountant		1A1.3 Ondersteuning van de gemeenteraad door de griffie, onderzoek door de rekenkamercommissie en controle door de accountant
1A2 Dagelijks besturen van de gemeente	1A2.1 Dagelijks besturen van de gemeente door het college	1A2 Dagelijks besturen van de gemeente	1A2.1 Dagelijks besturen van de gemeente door het college
	1A2.2 Ondersteunen van het college en directie door bestuurs- en directieondersteuning		1A2.2 Informeren en betrekken van burgers, bedrijven en instellingen over besluiten en bij uit te voeren beleid
	1A2.3 Dagelijks managen door de concerndirectie		1A2.3 Organiseren van verkiezingen voor gemeente, provincie, waterschappen, Rijk en Europa
	1A2.4 Uitvoeren van concerncontrol, waaronder doorlichtingsonderzoeken en audits		1A2.4 Strategische beleidsadvisering en onderzoek
	1A2.5 Informeren en betrekken van burgers, bedrijven en instellingen over besluiten en bij uit te voeren beleid		1A2.5 Adviseren van bestuur over communicatie

	1A2.6 Organiseren van verkiezingen voor gemeente, provincie, waterschappen, Rijk en Europa		
	1A2.7 Strategische beleidsadvisering en onderzoek		
	1A2.8 Adviseren van bestuur over communicatie		
	1A2.9 Organiseren van medezeggenschap		
1A3 Bijdragen aan en sturen op samenwerkingsverbanden	1A3.1 Sturing en toezicht houden op samenwerkingsverbanden	1A3 Bijdragen aan en sturen op samenwerkingsverbanden	1A3.1 Sturing en toezicht houden op samenwerkingsverbanden
	1A3.2 Bevorderen van intergemeentelijke samenwerking		1A3.2 Bevorderen van intergemeentelijke samenwerking

1B Dienstverlening

Huidig

1B1 Burgers, bedrijven en instellingen zijn tevreden over de publieke dienstverlening.	1B1.1 Leveren van alle producten en diensten rondom publieke dienstverlening (o.a. identiteitskaarten, vergunningen, informatie etc.)
	1B1.2 Zorgen voor eenduidige en klantvriendelijke dienstverlening via alle kanalen (post, e-mail, internet, balie en telefoon)
	1B1.3 Op orde houden basisregistraties (GBA, BAG etc.)
1B2 De publieke dienstverlening voldoet aan moderne standaarden	1B2.1 Invoeren zaakgewijs werken - VERVALT: zie tekst hieronder
	1B2.2 Omzetten papieren archieven in digitale archieven.

1B2.1 Invoeren zaakgericht werken

Dit project is afgerond. De overdracht naar de lijn heeft plaats gevonden. Zaakgericht werken maakt onderdeel uit van de dagelijkse werkzaamheden.
Het voorstel is om de prestatie Invoeren zaakgericht werken niet langer op te nemen in de begroting.

Nieuw

1B1 Burgers, bedrijven en instellingen zijn tevreden over de publieke dienstverlening.	1B1.1 Leveren van alle producten en diensten op het gebied van Burgerzaken (o.a. reisdocumenten, rijbewijzen, huwelijken etc.)
	1B1.2 Zorgen voor persoonlijke, betrouwbare, toegankelijke en efficiënte dienstverlening via minimaal de belangrijkste 5 kanalen die de burger van ons verwacht en die voldoen aan de moderne standaarden
	1B1.3 Op orde houden basisregistraties (BRP, BAG, BGT.)
	1B1.4 Beantwoorden van eerstelijns vragen, verstrekken van informatie en leveren van eerstelijns producten
	1B1.5 Omzetten papieren archieven in digitale archieven naar de moderne standaarden

4.1.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
01	Autonoom	01.01	Verbeteren kwaliteit basisregistratie personen	WIE&C	L	S	179	179	179	179
		01.02	Accountantskosten	BV&H	L	S	61	61	61	61
	Tot. Autonoom						240	240	240	240
	Nieuw Beleid	01.03	Continuering dienstverlening en digitalisering	WIE&C	L	S	423	423	423	423
	Tot. Nieuw Beleid						423	423	423	423
	Mee/Tegenvaller	01.04	Vijfjaarlijkse viering 5 mei	BV&H	L	I	75	0	0	0
		01.05	Verhuizing Publiekszaken naar Level	OS&F	L	S	43	43	43	43
	Tot. Mee/Tegenvaller						118	43	43	43
Tot.							781	706	706	706

Autonoom

01.01 Verbeteren kwaliteit basisregistratie personen (BRP)

Het college van B&W wil de kwaliteit van de basisregistratie personen (BRP) structureel verbeteren. Op dit moment neemt de gemeente Leiden deel aan het programma Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA). Voor het uitvoeren van de adresonderzoeken, die volgen uit het LAA, is geen formatie beschikbaar gesteld. De taak wordt nu wel uitgevoerd en kost € 77.000 (1,2 fte) aan extra bezetting. Daarnaast is er een audit uitgevoerd op het proces Verhuizing. Uit de evaluatie van LAA en uit de audit Verhuizing zijn gelijke aanbevelingen gekomen: Opvragen van een huur/ koopovereenkomst bij iedere verhuizing en Invoeren van risicoprofielen aan de voorkant van het verhuisproces. Uit de business case is naar voren gekomen dat er structureel € 102.000 (1,6 fte) nodig is om de aanbevelingen op te volgen. Het niet opvolgen van de aanbevelingen zorgt voor foutieve registraties en dupeert de burgers op diverse terreinen. Ook kan het leiden tot het stopzetten van bijstandsuitkeringen hetgeen leidt tot lagere bijstandskosten, indicatief berekend op gemiddeld € 235.000 per jaar. Dit leidt niet tot extra begrotingsruimte, omdat het BUIG-budget uitgaat van een juiste en volledige basisregistratie. Naast deze baten voor de gemeente zijn er baten bij de afnemers van de BRP, waaronder de belastingdienst. Dit levert de afnemers per gecorrigeerd adres gemiddeld € 2.800 op.

01.02 Accountantskosten

Door de recent afgeronde aanbesteding voor de accountant is een budget nodig van € 180.000. Dit is € 61.000 meer dan het nu beschikbare bedrag.

Nieuw beleid

01.03 Continuering dienstverlening en digitalisering

Activiteiten om de continuïteit in de dienstverlening te garanderen betreffen naast projectleiding vooral het implementeren van een nieuwe formulierentool om de gebruiksvriendelijkheid en flexibiliteit te vergroten en voor het realiseren van koppelingen tussen bestaande systemen, het voorkomen van fraude en het doorontwikkelen van de website en stadskaart. Daarnaast kan de tijdelijke formatie van het team Online omgezet worden naar vaste formatie en is er een formatie-uitbreiding bij het team KCC om het gebruik van Whatsapp voor het doen van meldingen definitief voort te zetten. Er in totaal € 583.000 nodig. Daarvan wordt € 160.000 gedekt uit bestaand budget.

Mee-/tegenvallers

01.04 Vijfjaarlijkse viering 5 mei

Op 5 mei vieren we bevrijdingsdag. In de lustrumjaren wordt deze dag uitgebreid gevierd, daarom is in de meeste CAO's afgesproken dat werknemers in een lustrumjaar een vrije dag hebben. Ook in Leiden wordt bevrijdingsdag 1x in de 5 jaar groot gevierd. De stichting Bevrijdingsdag Leiden organiseert onder toezicht oog van de gemeente diverse grote activiteiten gedurende meerdere dagen voor diverse doelgroepen. Het concept programma ziet er als volgt uit: Zaterdag 2 mei: filmvertoning (500p, doelgroep student, oudere jongeren) en bevrijdingsbal (700p, doelgroep ouderen) in de Stadsgehoorzaal. Zondag 3 mei: Klassiek bevrijdingsconcert Con Amore voor 1.000 personen in de Pieterskerk van Leiden. Maandag 4 mei: Dodenherdenking met 2 bijzondere sprekers. Dinsdag 5 mei: Streetparade, braderie, Taptoe en bevrijdingsfeest.

01.05 Kosten verhuizing Publiekszaken naar Level

Vanwege de verhuizing naar Level moet een aantal (wettelijke) zaken geregeld worden om de dienstverlening, die van twee naar één locatie gaat, op een goede, efficiënte en veilige manier uit te kunnen voeren (die voldoet aan de moderne standaarden). Het betreft o.a. de aanschaf van een documentenkluis, een automaat voor contante betalingen, internet PC's, inrichting van het klantgeleidingssysteem en aanpassing van de financiële verwerking van betalingen. Regie is nodig om deze projecten op een juiste wijze af te stemmen met de andere lopende projecten en met medewerkers van (andere) afdelingen die ook deel uit zullen gaan maken van het dienstverleningsconcept in Level zodat op een uniforme wijze dienstverlening wordt aangeboden. De incidentele kosten voor 2019 bedragen € 281.600. Daarnaast wordt voorgesteld om een krediet van € 125.000 beschikbaar te stellen voor o.a. de aanschaf van de automaat contante betalingen, internet PC's en inrichting klantgeleidingssysteem en een krediet van € 90.000 voor de documentenkluis. De bijbehorende kapitaallasten van € 36.150 zijn hier als tegenvaller meegenomen.

2

Veiligheid

Veiligheid

<i>Programmanummer</i>	2
<i>Commissie</i>	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
<i>Portefeuille(s)</i>	Bestuur, Veiligheid en Handhaving Gezondheid, Jeugdzorg & Welzijn

De missie van het programma Veiligheid luidt:

De gemeente Leiden staat voor een stad die veilig is en voelt op het gebied van wonen, werken en leven in samenwerking met bewoners en partners.

4.2.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

Het nieuwe IVP 2019-2022

Het Integraal veiligheidsplan (IVP) is de kadernota voor (lokaal) veiligheidsbeleid voor een periode van vier jaar. Het IVP is het instrument waarmee de gemeenteraad op hoofdlijnen sturing kan geven aan het lokale veiligheidsbeleid. Het hoofdstuk veiligheid in de programmabegroting kan worden gezien als een jaarschijf voor de uitwerking van het plan. De PB 2019 gaat nog uit van het IVP 2015-2018. Het nieuwe IVP 2019-2022 is op 24 januari jl. vastgesteld. Dat heeft gevolgen voor de doelenboom in de PB 2020.

In de tabel hieronder de nieuwe doelenboom op basis van de indeling in het IVP 2019 – 2022 (kleurentabel op blz. 14 in het IVP). De doelenboom in de programmabegroting bestaat uit twee kolommen namelijk doelen en prestaties. In het IVP staan de (hoofd) doelen niet als doel geformuleerd maar als veiligheidsveld vandaar dat in de derde kolom hieronder dat veiligheidsveld als doel is geformuleerd conform de indeling van de PB. Min of meer hetzelfde geldt voor de vierde kolom. Daarin staan de prestaties. In het IVP staan die als veiligheidsthema/onderwerp weergegeven – in doelenboom staan deze ‘actief’ geformuleerd als te leveren prestatie.

DOELENBOOM IVP/PB 2015-2018		DOELENBOOM IVP/PB 2019-2022	
Doel	Prestatie	Doel	Prestatie
2A1 Optimale preventie en aanpak branden, rampen en crises -> doel 4	2A1.1 Planvorming, training en oefening voor een optimale gemeentelijke crisisorganisatie -> 2.4.1.		
	2A1.2 Planvorming rondom grootschalige, risicovolle evenementen -> 2.4.2.		
	2A1.3 Inzet bij rampen en crises -> 2.4.3.		

	2A1.4 Onderhouden van de relatie met en toezien op het functioneren van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM) (Komt niet specifiek terug in nieuwe doelenboom)		
2B1 Beperken criminaliteit	2B1.1 Activiteiten Veiligheidshuis -> 2.1.2/ 2.1.4/2.3.1	2. 1. Beperken criminaliteit, bewaken democratische rechtsstaat	2.1.1.Aanpak Ondernijning
	2B1.2 Veilige Publieke Taak ->1.5		2.1.2.Voorkomen of aanpakken radicalisering en polarisatie
	2B1.3 Preventie woninginbraken ->2.2.		2.1.3.(nieuw) Voorkomen cybercrime/ gedigitaliseerde criminaliteit
	2B1.4 Inzet Veilig thuis -> 2.1.4.		2.1.4. Inzet Veilig Thuis
	2B1.5 Bijdrage aan Veilig Ondernemen -> 2.5.2.		2.1.5.Inzet Veilige Publieke Taak
	2B1.6 Aanpak georganiseerde criminaliteit (ondernijning)-> 2.1.1.		
	2B1.7 Voorkomen of aanpakken van polarisering en radicalisering->2.1.2		
	2B1.8 Aanpak fietsendiefstal->2. 2.5		
2B2 Beperken overlast	2B2.2 Activiteiten Veiligheidshuis -> 2.2.1	2.2.. Beperken criminaliteit en overlast in de woonomgeving	2. 2.1. (nieuw als specifieke prestatie) Beperken van overlast van personen die verward gedrag vertonen
	2B2.2 Inzet beperken drugsgerelateerde overlast ->2.2.1/2.2.2		2.2.2. Inzet beperken overlast in de woonomgeving
	2B2.3 Inzet beperken jeugdoverlast -> 3.1/3.2		2.2.2.Preventie Woninginbraken
	2B2.4 Regievoering samenwerking jaarwisseling->2.2.3		2.2.3 Regievoering samenwerking jaarwisseling/ vuurwerk
	2B2. 5 Inzet beperken woonoverlast-> 2.2.2.		2.2.4. Inzet buurt- en wijkveiligheid
	2B2.6 Inzet beperken overlast op het water (komt niet terug in nieuwe doelenboom)		2.2.5. Aanpak fietsdiefstal en fietsoverlast
2B3 Veilig uitgaan -> 2.5.	2B3.1 Risicoscan, coördinatie en vergunningverlening evenementen -> 2.5.1.	2.3. Beperken jeugdoverlast en criminaliteit	2.3.1. (nieuw) Stedelijke Jeugdaanpak
	2B3.2 Coördinatie en vergunningverlening horeca -> 2.2.5		
2B4 Handhaven openbare orde	2B4.1 Handhaven drank- en horecaregelgeving -> 2.5.4.	2.4. Optimale preventie en aanpak branden, rampen en crises	2.4.1. Realiseren van BRL-vakbekwame gemeentelijke crisisorganisatie
	2B4.2 Handhaven prostitutie- en coffeeshopbeleid -> 2.5.3. en 2.5.5.		2.4.2.Planvorming rondom grootschalige risicovolle evenementen
	2B4.3 Handhaven bij evenementen -> 2.5.1.		2.4.3.Inzet bij rampen en crises
	2B4.4. Inzet openbare orde en veiligheidsbevoegdheden burgemeester -> veel o.a. 2.2.1. en 2.2.2		2.4.4. (nieuw) Optimale preventie brandveiligheid
2B5 Betrekken burgers bij veiligheid	2B5.1. Inzet sociale media (Komt niet specifiek terug in nieuwe doelenboom)	2.5 Veilig ondernemen en veilig uitgaan	2.5.1. Risicoscan, coördinatie vergunningverlening evenementen

	2B5.2 Inzet wijkveiligheid -> 2.2.4		2.5.2. Handhaven bij evenementen
			2.5.3. Bijdrage aan veilig ondernemen
			2.5.4. Handhaven coffeeshopbeleid (was 2B2.4)/ (nieuw) Regulering wietteelt
			2.5.5. Coördinatie vergunningverlening horeca en handhaven drank – en horecaregelgeving
			2.5.6. Handhaven prostitutiebeleid

4.2.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
02	Autonoom	02.01	Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio, nacalculatie indexering loonkosten	BV&H	L	S	170	222	222	222
	Tot. Autonoom						170	222	222	222
	Nieuw Beleid	02.01	Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio, aanpassing bluswatervoorzieningen	BV&H	L	S	30	30	30	30
		02.02	Stedelijke jeugdaanpak 2020 2021, voorkoming criminaliteit	BV&H	L	I	100	100	0	0
	Tot. Nieuw Beleid						130	130	30	30
	Mee/Tegenvaller	02.03	Brandkranen	BV&H	L	S	40	40	40	40
	Tot. Mee/Tegenvaller						40	40	40	40
	Sociaal domein	02.04	Stedelijke jeugdaanpak 2020 2021, voorkoming criminaliteit	GJ&W	L	I	100	100	0	0
			Dekking onttrekking reserve Sociaal Domein P2	OS&F	B	I	-100	-100	0	0
	Tot. Sociaal domein						0	0	0	0
Tot.							340	392	292	292

Autonoom

02.01 Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio

De begrotingsuitgangspunten 2020 van de Veiligheidsregio veroorzaken een hogere gemeentelijke bijdrage. Een hogere bijdrage voor de Veiligheidsregio is onontkoombaar door de gestegen loonkosten over 2018 en 2019. De hogere loonkosten zijn door de Veiligheidsregio in 2018 en 2019 met incidentele meevallers gedekt. Vanaf 2020 is dat niet meer mogelijk.

Nieuw Beleid

02.01 Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio, aanpassing bluswatervoorzieningen

Voor het blussen van branden kan minder gebruik gemaakt worden van drinkwatervoorzieningen. De alternatieven voor het gebruik van drinkwater leiden tot extra kosten.

02.02 Stedelijke jeugdaanpak 2020 2021, voorkoming criminaliteit

In Leiden is een integrale stedelijke jeugdaanpak gestart (rb 19.0002) met als doel jongeren tijdig in beeld te hebben zodat zij tijdig de hulp of aandacht krijgen die voorkomt dat zij verder afglijden in de criminaliteit. De voorgestelde jeugdaanpak kenmerkt zich door een combinatie van repressie en het bieden van perspectief, het verbinden van het zorgdomein en het veiligheidsdomein en een sterke regierol van de gemeente waarbij tevens oog is voor het 'systeem' (gezin, school, wijk, vrienden) van de jongere. Door de integrale benadering en meer aandacht voor preventie kan sneller en adequaat worden gehandeld door professionals en omgeving. In het eerste kwartaal van 2020 is een evaluatie voorzien.

Mee- en tegenvallers

02.03 Stijging kosten onderhoud brandkranen

De gemeente Leiden heeft een onderhoudscontract met Dunea voor het onderhoud van de brandkranen. De afgelopen jaren heeft Dunea achterstallig onderhoud aan de brandkranen weggewerkt. Hiervoor is bij de Kaderbrief 2016 budget beschikbaar gesteld. In de tussentijd is vanuit de Veiligheidsregio in samenwerking met de gemeenten, brandweer en drinkwaterbedrijven gekeken naar de toekomst van bluswatervoorziening. Eind vorig jaar zijn hiervan de resultaten vastgesteld in het Algemeen Bestuur van de VRHM. Eén van de conclusies is dat brandkranen op het drinkwaternet een belangrijke blusvoorziening blijven aangevuld met watertankwagens. Hierdoor kan de brandweer met minder brandkranen af. Het komende jaar wordt het aantal brandkranen dat beschikbaar is voor de brandweer volgens het nieuwe beleid teruggebracht. Het verwijderen van de brandkranen die niet langer nodig zijn voor de brandweer is erg kostbaar. Daarom blijven deze voorlopig zitten maar kunnen ze af met minder intensief en kostbaar onderhoud. Het huidige onderhoudsbudget is onvoldoende om het onderhoud aan de brandkranen uit te kunnen voeren. Voor 2020 en verder wordt structureel budget gevraagd om het dan verminderde aantal brandkranen voor de brandweer en de brandkranen die niet langer voor het blussen noodzakelijk zijn te onderhouden.

Sociaal domein

02.04 Stedelijke jeugdaanpak 2020-2021, voorkoming criminaliteit

Zie boven. Voor 2020 en 2021 wordt in totaal € 200.000 per jaar geraamd, waarbij € 100.000 per jaar wordt gedekt door een onttrekking uit de reserve sociaal domein.

3

Economie

Economie

Programmanummer	3
Commissie	Werk en Middelen
Portefeuille(s)	Kennis, Onderwijs, Sport en Financiën Werk, Inkomen, Economie & Cultuur

De missie van het programma Economie en toerisme luidt:
De gemeente Leiden staat voor een vitale en duurzame economische structuur in samenwerking met haar stadspartners en de regio.

4.3.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

Hieronder is de volledige doelenboom van programma Economie opgenomen voor de begroting 2020. Ten opzichte van de vorige begroting is beleidsterrein 3 D Circulaire Economie met daarbij 3 prestaties nieuw.

Doelen en prestaties bij 3A Ruimte om te ondernemen

Doel	Prestatie
3A1 Betere ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijven en instellingen	3A1.1 Regionale en lokale beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en advisering
	3A1.2 Doorontwikkeling Leiden Bio Science Park (LBSP)

Doelen en prestaties bij 3B Faciliteren en stimuleren van ondernemen

Doel	Prestatie
3B1 Sterker ondernemersklimaat	3B1.1 Faciliteren bedrijvigheid, starters en ondernemerschap in Leiden
	3B1.2 Verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en stimuleren ondernemerschap
3B2 Meer kennisintensieve bedrijvigheid	3B2.1 Stimuleren en acquisitie van kennisintensieve bedrijvigheid en netwerken

Doelen en prestaties bij 3C Marketing en promotie

Doel	Prestatie
3C1 Meer zakelijk en recreatief bezoek aan Leiden	3C1.1 Citymarketing en stimuleren toeristische aantrekkelijkheid
	3C1.2 Faciliteren Centrummanagement Leiden en marketing- en activiteiten campagne binnenstad
	3C1.3 Inspanningen en programmasturing Binnenstad

Doelen en prestaties bij 3 D Circulaire Economie

Doel	Prestatie
3D1 : Een economie waar materialen afkomstig zijn uit hernieuwbare bronnen, efficiënt worden gebruikt, focus verschuift van bezit naar gebruik en nieuwe arbeidsplaatsen ontstaan gerelateerd aan reparatie en recycling	3D1.1 Transitie naar circulaire bouw, infrastructuur en gebiedsontwikkeling
	3D1.2 Van afval naar materiaalstromen
	3D1.3 Maatschappelijk verantwoord inkopen

4.3.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
03	Mee/Tegenvaller	03.01	Versterking accountmanagement economie	OS&F	L	S	100	100	100	100
	Totaal Mee/ Tegenvaller						100	100	100	100
Tota 03							100	100	100	100

03.01 Versterking accountmanagement economie

In Economie071-verband moet een nieuwe bedrijventerreinenstrategie worden opgesteld. Hierin zullen o.a. kansen worden benoemd op het gebied van slim ruimtegebruik, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van bedrijventerreinen. Aan deze strategie zal ook een uitvoeringsprogramma worden gekoppeld. Daarnaast is er sprake van een toenemende betrokkenheid van Economie bij concernbrede opgaven. Voorgesteld wordt om het accountmanagement van Economie te versterken.

4

Bereikbaarheid

Bereikbaarheid

Programmanummer	4
Commissie	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
Portefeuille(s)	Duurzaamheid, Mobiliteit & Beheer Openbare Ruimte Duurzame Verstedelijking, Ruimte & Wonen

De missie van het programma Bereikbaarheid luidt:

Leiden ligt op een prachtige plek in de Randstad, te midden van groen, met een groot station en met snelwegen aan weerszijden. Ondanks deze prachtige ligging laat de bereikbaarheid van de stad te wensen over. Om dat te verbeteren willen we zwakke punten in onze bereikbaarheid verhelpen, voor alle vormen van vervoer. Uitgangspunten daarbij zijn dat reizigers met betrouwbare reistijden de stad in en uit kunnen, bewoners zich sneller door de stad moeten kunnen bewegen en dat elke rit met fiets of auto begint en eindigt met een parkeerplek.

4.4.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

Voor programma 4 zijn er de volgende wijzigingen in de doelenboom:

Type wijziging	Betreft	Was	Wordt
Wijziging naam	Beleidssterrein	4 E2 Duurzame mobiliteit	4 E2 Verduurzaming mobiliteit
Wijziging naam	Prestatie	4 E2.1 Uitvoeren maatregelen duurzame mobiliteitsbeleid	4 E2.1 Uitvoeren maatregelen verduurzaming mobiliteitsbeleid

Hieronder is de volledige doelenboom van programma Bereikbaarheid opgenomen voor de begroting 2020.

Doelenboom 2020 programma 4 Bereikbaarheid

Beleidssterrein	Doel	Prestatie
4A Fietzers en voetgangers	4A1 Meer fietsgebruik	4A1.1 Opstellen fietsbeleid
		4A1.2 Verbeteren Fietsroutes
	4A2 Betere looproutes	4A2.1 Opstellen voetgangersbeleid
		4A2.2 Verbeteren aanlooproutes Centrum
4B Openbaar vervoer	4B1 Meer gebruik van het openbaar vervoer	4B1.1 Opstellen openbaar vervoer beleid
		4B1.2 Realisatie afspraken HOV-overeenkomst Z-Holland Noord
		4B1.3 Verbeteren OV infrastructuur
		4B1.4 Verbeteren kwaliteit busstation en aanrijroutes

4C Autoverkeer	4C1 Betere doorstroming op het Leidse wegennet	4C1.1 Opstellen beleid autoverkeer
		4C1.2 Autoluwe binnenstad
		4C 1.3 Rijnlandroute
		4C 1.4 Leidse Ring Noord
		4C 1.5 Verbeteren knelpunten wegennet
		4C 1.6 Herinrichten centrale infrastructuur Leiden Bio Science Park
4D Parkeren	4D1 Meer parkeerquantiteit en betere parkeerqualiteit	4D1.1 Opstellen parkeerbeleid
		4D1.2 Realisatie parkeergarage Garenmarkt
		4D1.3 Parkeermanagement
		4D1.4 Uitvoeren maatregelen autoparkeren
		4D1.5 Uitvoeren maatregelen fietsparkeren
4E Leefomgeving	4E1 Betere leefomgeving door verkeersmaatregelen	4 E1.1 Verkeersveiligheidsbeleid
		4 E.1.2 Uitvoeren verkeersmaatregelen op wijkniveau
		4 E.1.3 Verkeersmanagement
	4E2 Verduurzaming mobiliteit	4 E2.1 Uitvoeren maatregelen verduurzaming mobiliteitsbeleid

4.4.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
04	Bijsturing, dekking uit reserve	04.02	Formatie parkeermanagement	DM&BOR	L	S	79	79	79	79
			Dekking Onttrekking reserve parkeren P4	DM&BOR	B	S	-79	-79	-79	-79
	Tot. Bijsturing, dekking uit reserve						0	0	0	0
Tot.							0	0	0	0

Bijsturing, dekking uit reserve

04.02 Formatie parkeermanagement

Dit betreft een uitbreiding van de structurele formatie ten behoeve van parkeermanagement met een medewerker. Reden hiervoor is dat als gevolg van de in het beleidsakkoord besloten toevoeging van de lasten en baten van het fietsparkeren aan het gesloten financieel systeem voor autoparkeren, er meer taken zijn bijgekomen en er ook regie gevoerd moet gaan worden op (de financiën van het) fietsparkeren. Het benodigde bedrag van € 39.675 (voor 2019) en structureel € 79.349 vanaf 2020 wordt gedekt door een onttrekking aan de reserve parkeren.

5

Omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit

Programmanummer	5
Commissie	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
Portefeuille(s)	Duurzame Verstedelijking, Ruimte & Wonen Bestuur, Veiligheid en Handhaving Duurzaamheid, Mobiliteit & Beheer Openbare Ruimte

De missie van het programma Omgevingskwaliteit luidt:

De gemeente Leiden staat voor een stad met een openbare ruimte die schoon, heel en veilig is, waar mensen graag vertoeven en die uitnodigt tot verantwoordelijk gedrag. Zij doet dit samen met alle gebruikers.

4.5.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

Voor programma 5 zijn er de volgende wijzigingen in de doelenboom:

Type wijziging	Betreft	Was	Wordt	Kostenplaatsen overhevelen naar prestatie
Nieuw	Prestatie	-	5A1.7 Werken voor derden cluster beheer	n.v.t.
Wijziging naam	Beleidssterrein	5B Openbaar water	5B Openbaar water en klimaatadaptatie	n.v.t.
Wijziging naam	Prestatie	5B1.1 Ontwikkelen beleid waterkwantiteit en waterkwaliteit	5B1.1 Klimaatadaptatie en ontwikkelen beleid waterkwaliteit	n.v.t.
Wijziging naam	Beleidssterrein	5C Openbaar groen	5C Openbaar groen en biodiversiteit	n.v.t.
Wijziging naam	Doel	5C1 Behoud en versterken van de groene hoofdstructuur	5C1 Ontwikkelen en beheren van het openbaar groen	n.v.t.
Wijziging naam	Doel	5C2 Verbeteren gebruik en kwaliteit openbaar groen	5C2 Bevorderen biodiversiteit en dierenwelzijn	n.v.t.
Wijziging naam	Prestatie	5C1.1 Doorontwikkelen beleid groen	5C1.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid stedelijk en regionaal groen	n.v.t.
Vervallen	Prestatie	5C2.2 Opvang zwerfdieren	-	5C2.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid dierenwelzijn en biodiversiteit
Vervallen	Prestatie	5C2.3 Ontwikkelen en uitvoeren beleid regionaal groen	-	5C1.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid stedelijk en regionaal groen

Wijziging naam	Prestatie	5C2.4 uitvoeren ontwikkelplan Oostvlietpolder	5C2.3 uitvoeren ontwikkelplan Oostvlietpolder	n.v.t.
Wijziging naam	Prestatie	5C2.5 Aanleggen Singelpark	5C2.2 Aanleggen Singelpark	n.v.t.
Wijziging naam	Beleidsterrein	5D Duurzaamheid	5D Milieu en duurzaamheid	n.v.t.
Wijziging naam	Prestatie	5D1.1 Ontwikkelen duurzaamheidsbeleid	5D1.1 Milieubeheer algemeen	n.v.t.

Hieronder is de volledige doelenboom van programma Omgevingskwaliteit opgenomen voor de begroting 2020.

Doelenboom 2020 programma 5 Omgevingskwaliteit

Beleidsterrein	Doel	Prestatie
5A Verharde openbare ruimte	5A1 Schoon, heel en veilig	5A1.1 Ontwikkelen beleid openbare ruimte
		5A1.2 Openbare ruimte projecten programma Binnenstad
		5A1.3 Beheren openbare ruimte
		5A1.4 Inzamelen huishoudelijk afval
		5A1.5 Beheren contracten buitenreclame
		5A1.6 Handhaven gebruik openbare ruimte
		5A1.7 Werken voor derden cluster beheer
5B Openbaar water en klimaatadaptatie	5B1 Waterkwaliteit op orde en verbeteren waterkwaliteit	5B1.1 Klimaatadaptatie en ontwikkelen beleid waterkwaliteit
		5B1.2 Beheren openbaar water en riolering
	5B2 Stimuleren van een doelmatig gebruik van het openbaar water	5B2.1 Ontwikkelen beleid gebruik openbaar water
		5B2.2 Exploiteren havens en waterwegen
		5B2.3 Behandelen ligplaatsvergunningen
		5B2.4 Handhaven gebruik openbaar water
5C Openbaar groen en biodiversiteit	5C1 Behoud en versterken van de groene hoofdstructuur	5C1.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid stedelijk en regionaal groen
		5C1.2 Renoveren en herinrichten parken
		5C1.3 Beheren openbaar groen
		5C1.4 Behandelen kapvergunningen
	5C2 Bevorderen biodiversiteit en dierenwelzijn	5C2.1 Ontwikkelen en uitvoeren beleid dierenwelzijn en biodiversiteit
		5C2.2 Aanleggen Singelpark
5D Milieu en duurzaamheid	5D1 Werken aan een klimaatneutrale en klimaatvriendelijke stad	5D1.1 Milieubeheer algemeen
		5D1.2 Uitvoeren geluidsanering
		5D1.3 Uitvoeren bodemsanering
		5D1.4 Uitvoeren duurzaamheidsbeleid

4.5.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
05	Nieuw Beleid	05.01	Dierenwelzijn: dierenambulance en vogelasiel	DM&BOR	L	S	26	26	26	26
	Tot. Nieuw Beleid						26	26	26	26
	Mee/Tegenvaller	05.03	Stijging onderhoudskosten groen	DM&BOR	L	S	260	260	260	260
		05.04	Dagelijks onderhoud openbare verlichting	DM&BOR	L	S	65	65	65	65
		05.05	Verbrandingsbelasting	DM&BOR	L	S	560	560	560	560
		05.06	Aanvullende structurele beheer- en onderhoudskosten t.g.v. een klimaatbestendige openbare ruimte Noorderkwartier Oost	DM&BOR	L	S	4	7	7	40
		05.08	Correctie vrijval Bomenfonds	DM&BOR	L	I	0	-500	0	0
	Tot. Mee/Tegenvaller						889	392	892	925
	Bijsturing	05.10	Verlagen hoeveelheid te verbranden afval en aanpassing afvalstoffenheffing	DM&BOR	B	S	-560	-560	-560	-560
	Tot. Bijsturing						-560	-560	-560	-560
Tot.							355	-142	358	391

Nieuw beleid

05.01 Verhoging bijdrage dierenambulance en vogelasiel voor opvang niet-huisdieren

De gemeente Leiden draagt op dit moment niet bij aan de kosten van transport en opvang van gewonde wilde dieren. Het college ziet het als een morele verantwoordelijkheid om ook de opvang en het transport van wilde dieren te ondersteunen. Het college is in gesprek over het beschikbaar stellen van een locatie, hiertoe wordt de locatie bij de dierenweide in de Lage Mors onderzocht. Op basis van het aandeel in Leiden aangetroffen wilde dieren (42%) stelt het college voor om een vergoeding van € 25.500 te geven voor het vervoeren en opvangen van in Leiden aangetroffen wilde dieren door de dierenambulance en het vogelasiel (conform motie).

Mee/Tegenvaller

05.03 Stijging onderhoudskosten groen

De markt trekt aan. Door de marktwerking zijn aannemers "minder gretig" opdrachten te pakken waardoor de prijzen sterker toenemen. De tarieven zijn daarmee aanmerkelijk hoger dan in 2016 ten tijde van het opstellen van de beheerplannen en disproportioneel hoger dan de gebruikelijk door de gemeente gehanteerde indexeringen.

We stellen voor de eerder opgenomen taakstelling van € 515.000 met € 260.000 te verlagen. Voor de resterende taakstelling van € 255.000 zal worden onderzocht welke maatregelen genomen kunnen worden om deze in te vullen.

05.04 Stijging kosten onderhoud openbare verlichting

De markt trekt aan. Door de marktwerking zijn aannemers "minder gretig" opdrachten te pakken waardoor de prijzen sterker toenemen. De tarieven zijn daarmee aanmerkelijk hoger dan in 2016 ten tijde van het opstellen van de beheerplannen en disproportioneel hoger dan de gebruikelijk door de gemeente gehanteerde indexeringen. De structurele verhoging van onderhoudskosten bedraagt € 65.000

05.05 Verbrandingsbelasting op afval

Het kabinet heeft onlangs de belasting op het verbranden van restafval per 2019 fors verhoogd (van € 13,21 naar € 32,12 per 1.000 kilogram). De verhoging is ingegeven door het landelijk beleid om afvalscheiding te bevorderen en om te ontmoedigen dat afvalstoffen worden verbrand. Dit betekent een extra structurele last van € 560.000. De Raad is middels een brief hierover eerder geïnformeerd.

Ter dekking van de kosten worden maatregelen genomen om de hoeveelheid te verbranden afval te verminderen (zie 05.10). Een eventuele verwerking van deze belasting in de afvalstoffenheffing wordt zoveel mogelijk beperkt.

05.06 Aanvullende structurele beheer- en onderhoudskosten t.g.v. een klimaatbestendige openbare ruimte Noorderkwartier Oost

In de projectopdracht (maart 2017) staat dat bij het toepassen van klimaatadaptieve maatregelen er naar wordt gestreefd om de beheerkosten niet te laten stijgen. Inmiddels is duidelijk geworden dat dit streven niet gehaald gaat worden.

Voor de twee straten van fase 1 is op basis van het schetsontwerp (versie april 2019) gecijferd dat de jaarlijkse gestegen kosten voor beheer vanaf 2020 (half jaar) € 3.468 en 2021 / 2022 jaarlijks € 6.936 bedragen. Dit betreft noodzakelijke meerkosten die samenhangen met het klimaatbestendig maken van de openbare ruimte, te weten de aanleg van het nieuwe gescheiden rioleringsstelsel en het vergroenen van de straten. Ook zorgt de plaatsing van fietsparkeervoorzieningen voor een stijging van de beheerkosten.

In 2021 en 2022 gaat volgens planning de rest van het plangebied worden aangepakt. Dit brengt vanaf 2023 extra beheerkosten voor riolering, groen en fietsparkeervoorzieningen met zich mee. Op basis van de extrapolatie van fase 1 nemen we nu aan dat de totale stijging van de beheerkosten voor het hele plangebied vanaf 2023 € 80.000 per jaar bedraagt. Van deze € 80.000 wordt vanaf 2023 € 40.000 van deze stijging meegenomen in het IWKP (Integraal Waterketenplan) en is dus gedekt. Per saldo stijgen de ongedekte jaarlijkse beheerkosten vanaf 2023 hierdoor met € 40.000.

05.08 Correctie vrijval Bomenfonds

In het beleidsakkoord is uitgegaan van een vrijval uit het bomenfonds die gebruikt zou worden voor dekking van de kosten van vergroening. Bij de opstelling van de begroting 2019 bleek dat het bedrag niet vrij beschikbaar zou zijn. Inmiddels zijn de lopende verplichtingen geïnventariseerd en kunnen we vaststellen dat een bedrag van € 500.000 toch kan vrijvallen.

Bijsturing

05.10 Verlagen hoeveelheid te verbranden afval en aanpassing afvalstoffenheffing

Ter dekking van de kosten van de afvalstoffenbelasting worden maatregelen genomen om de hoeveelheid te verbranden afval te verminderen. Een eventuele verwerking van deze belasting in de afvalstoffenheffing wordt zoveel mogelijk beperkt.

6

Stedelijke ontwikkeling

Stedelijke ontwikkeling

Programmanummer	6
Commissie	Stedelijke Ontwikkeling
Portefeuille(s)	Duurzame Verstedelijking, Ruimte & Wonen Bestuur, Veiligheid en Handhaving

De missie van het programma Stedelijke ontwikkeling luidt:

De gemeente Leiden staat voor een optimale ruimtelijke ontwikkeling van de beschikbare, schaarse ruimte van stad en regio die gericht is op een kwalitatief hoogwaardige woon-, werk- en leefomgeving.

4.6.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

Hieronder is de volledige doelenboom van programma Stedelijke Ontwikkeling opgenomen voor de begroting 2020. Ten opzichte van de vorige begroting is beleidsterrein 6 D Energietransitie met daarbij 3 prestaties nieuw.

Doelen en prestaties bij 6A Ruimtelijke planvorming en plantoetsing

Doel	Prestatie
6A1 Toedelen van Ruimte	6A1.1 Opstellen kaderstellende visies voor de ruimtelijke ontwikkeling van regio, stad en stadsgebieden
	6A1.2 Stimuleren ruimtelijke initiatieven en ruimtelijke kwaliteit
	6A1.3 Opstellen en actualiseren ruimtelijk instrumentarium
	6A1.4 Implementatie Omgevingswet
6A2 Ruimtelijke kwaliteit van de bebouwde ruimte	6A2.1. Behandelen verzoeken om omgevingsvergunning
	6A2.2. Het voeren van vooroverleg
6A3 Veilig bouwen en veilig gebruiken van bebouwde ruimte	6A3.1 Toezicht en handhaving op veilig bouwen en gebruiken
6A4 Aantrekkelijke binnenstad door ruimtelijke ontwikkeling	6A4.1 Uitvoeren Aalmarktproject
	6A4.2 Wonen boven winkels
	6A4.3 Ontwikkeling stationsgebied
	6A4.4 Ontwikkeling Meelfabriek

Doelen en prestaties bij 6B Gemeentelijke gronden en gebouwen

Doel	Prestatie
6B1 Optimale exploitatie van gemeentelijke gronden en gebouwen	6B1.1 Voeren van een erfpachtbedrijf
	6B1.2 Opstellen Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2019 en Vermogensbeheer Grondexploitaties 2019 - 2023
	6B1.3 Exploiteren van gemeentelijke gebouwen

Doelen en prestaties bij 6C Wonen

Doel	Prestatie
6C1 Hogere kwaliteit en toename van de woningvoorraad	6C1.1 Nota Wonen
	6C1.2 Prestatieafspraken met corporaties
	6C1.3 Regionale woonvisie en woonruimteverdeling
	6C1.4 (Laten) uitvoeren van projecten (inclusief studentenhuisvesting)
6C2 Opheffen illegale huisvesting	6C2.1 Toezien en handhaven op onrechtmatige bewoning
6C3 Beter leefklimaat in Leiden Noord	6C3.1 Kooiplein
	6C3.2 Groenordhallen e.o.
	6C3.3 Oude Kooi
	6C3.4 Programmasturing WOP Leiden Noord

Doelen en prestaties bij 6 D Energietransitie

Doel	Prestatie
6D1 Klimaatneutrale gebouwde omgeving in 2050	6D1.1 Meer energiebesparing
	6D1.2 Meer duurzame opwekking energie
	6D1.3 Realisatie aardgasvrije stad

4.6.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
06	Nieuw Beleid	06.01	Dotatie reserve Duurzame Verstedelijking	DVR&W	L	S	555	533	511	489
		06.02	Tijdelijke uitvoeringscapaciteit voor vergunning, toezicht en handhaving voor nieuwe huisvestingsverordening en beleidsregels onttrekking	OS&F	L	I	225	225	0	0
		06.03	Omgevingswet	DVR&W	L	I	200	200	200	200
	Tot. Nieuw Beleid						980	958	711	689
	Bijsturing, dekking uit reserve	06.08	Subsidie Rijnlands Architectuur Platform 2020 - 2023 (RAP)	DVR&W	L	I	40	40	40	40
			dekking onttrekking reserve bovenwijkse voorz. Grondbedr. P6	DVR&W	B	I	-40	-40	-40	-40
		06.09	Regisseur bodem en ondergrond	OS&F	L	I	80	0	0	0
			dekking onttrekking reserve Leids uitvoeringspr LUBO 2016 P6	DVR&W	B	I	-80	0	0	0
	Tot. Bijsturing, dekking uit reserve						0	0	0	0
Tot.							980	958	711	689

Nieuw beleid

06.01 Dotatie reserve Duurzame Stad (vh Duurzame verstedelijking)

Door het vaststellen Integraal Water Keten Plan (IWKP) in januari 2019 ontstaat er een structureel voordeel in de voorziening riolering. Wij stellen voor om de jaarlijkse dotatie aan de voorziening riolering te storten in de reserve Duurzame stad. Het gaat per jaar om een bedrag van € 555.000 in 2020 aflopend naar € 489.287 structureel vanaf 2023. Door het toevoegen van deze middelen aan de reserve Duurzame Stad blijven de middelen beschikbaar voor klimaatadaptatie maatregelen.

06.02 Uitvoeringscapaciteit voor vergunning, toezicht en handhaving voor nieuwe huisvestingsverordening en beleidsregels onttrekking

In het beleidsakkoord is afgesproken dat er nieuwe (strengere) regelgeving komt ten aanzien van verkamering. Deze regelgeving is half april 2019 voor inspraak vastgesteld door het college. In de regelgeving wordt gewerkt met een quotum van het aantal verkamerde woningen in een straat, verder mogen naast een verkamerd pand, twee panden niet worden verkamerd. Daarnaast blijven fysieke maatregelen van kracht. Om het quotum goed te kunnen handhaven, is het noodzakelijk dat de basis op orde is. Concreet betekent dit dat we voor de hele stad duidelijk moeten hebben waar zich verkamerde panden bevinden en of deze panden in het bezit zijn van onttrekkingsvergunning. Voor illegaal verkamerde panden moet worden nagegaan of deze panden vallen onder de voorgestelde overgangsregeling en alsnog kunnen worden vergund, of dat het quotum in een straat nog niet is behaald en een aanvraag voor een onttrekkingsvergunning mogelijk is, of dat het noodzakelijk is om handhavend op te treden en de bewoning in de vorm van verkamering te laten staken. Wij verwachten dat 1.200 van de 2.400 verkamerde panden in Leiden nader moeten worden onderzocht op deze mogelijkheden. Nadat de status voor alle verkamerde panden is bepaald (vergund of in handhaving) is het pas mogelijk om voor nieuwe aanvragen in een straat te beoordelen of deze verkamering wel of niet in het quotum past. Om dit te kunnen uitvoeren, verwachten wij voor de komende jaren extra capaciteit te moeten inzetten op vergunning, toezicht en handhaving.

06.03 Omgevingswet

In 2016 is een strategie vastgesteld voor de implementatie van de Omgevingswet en zijn middelen ter beschikking gesteld door de raad. Die middelen zijn toen grofweg ingeschat op basis van een aantal sporen. Sinds 2016 is steeds meer duidelijk geworden over de wet die in 2021 in werking moet treden. Onder de vlag van het 'Programma Leiden 2040/ Omgevingswet' wordt gewerkt om de gemeentelijke organisatie klaar te maken voor de Omgevingswet. De inschatting is dat met een combinatie van het nog resterende budget voor 2019 en 2020 van circa €1,5 miljoen en huidige capaciteit en acties binnen de organisatie het minimale deel van de maatregelen kan worden geïmplementeerd om aan de wet per 1/1/2021 te voldoen.

Leiden heeft echter een hoge ambitie wat betreft de ontwikkeling van het Leids Instrumentarium Omgevingswet. Binnen deze bestuursperiode willen college en raad, samen met de stad, enkele prominente kaders ontwikkelen om krachtig sturing te geven aan de duurzame ruimtelijke ontwikkeling van stad en regio.

Het gaat o.a. om de doorontwikkeling van de omgevingsvisie, de Leidse bijdrage aan een integrale ruimtelijke visie en uitvoering Hart van Holland en de opstelling van de verschillende gebiedsontwikkelperspectieven (bijv. voor Zuidwest, de Mors en Noord). Om deze ambities de komende jaren waar te maken is extra capaciteit nodig om te kunnen aansluiten bij het stedelijk programmeren. Het gaat daarbij om een bedrag van 200.000 euro per jaar. Daarnaast is er nog onduidelijkheid over de implementatie van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Wanneer meer duidelijkheid is van het Rijk over dit traject zullen de capacitaire en financiële consequenties op de lange termijn voor de organisatie duidelijk worden.

Bijsturing, dekking uit reserve

06.08 Subsidie Rijnlands Architectuur Platform 2020 - 2023 (RAP)

Het RAP is een onafhankelijke non-profit organisatie die zich bezighoudt met de ontwikkelingen rondom architectuur in Leiden en de regio Rijnland. Het RAP agendeert lokale/regionale urgente thema's, organiseert hierover debatten, is kennisplatform en kan ook optreden als intermediair. Jaarlijks heeft het RAP een uitgebreid en gevarieerd programma om complexe onderwerpen op het gebied van architectuur, duurzame verstedelijking, omgevingsvisie en ruimtelijke ontwikkeling toegankelijk en aantrekkelijk te maken voor een zo breed mogelijk publiek. Voor voortzetting van de actieve rol van het RAP is het van belang om vanaf 2020 te blijven subsidiëren. Met deze subsidie is een belangrijk deel van de kosten van het RAP gedekt. Voor het overige deel zal het RAP concrete actie moeten ondernemen om gelden van overige partijen zoals woningbouwcorporaties en anderen regio-gemeenten te verwerven. Het RAP krijgt tot en met 2020 ook een jaarlijkse subsidie van ArchieScienza. Al jaren ontvangt het RAP een jaarlijkse reguliere subsidie van € 30.000 en een 2-jaarlijkse subsidie van € 5.000 voor de organisatie van de architectuurprijs. Om het indrukwekkende programma met veel vrijwilligers en beperkt betaalde coördinatoren (0.3 fte) te realiseren geeft het RAP aan meer middelen nodig te hebben. Zij vragen nu om het reguliere jaarlijkse subsidiebedrag te verhogen naar € 45.000, inclusief de organisatie van de architectuurprijs. Wij vinden het terecht om de subsidie wat te verhogen, maar denken ook dat het RAP zelf actief moet zijn om zoveel mogelijk subsidie te verwerven. Wij stellen dan ook voor de subsidie te bepalen op € 40.000 per jaar. Dekking van dit bedrag is de reserve bovenwijkse voorzieningen.

06.09 Regisseur bodem en ondergrond

In het kader van de ordening van alle elementen in de bodem en ondergrond worden verschillende initiatieven ontplooid. Om integraal sturing te geven aan deze (lopende) initiatieven wordt een regisseur bodem en ondergrond aangesteld. Voor 2020 bedragen de lasten € 80.000 en wordt gedekt door een onttrekking aan de reserve Leids Uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond (LUBO).

7

Jeugd en onderwijs

Jeugd en onderwijs

<i>Programmanummer</i>	7
<i>Commissie</i>	Onderwijs en Samenleving
<i>Portefeuille(s)</i>	Gezondheid, Jeugdzorg & Welzijn Kennis, Onderwijs, Sport en Financiën Bestuur, Veiligheid en Handhaving

De missie van het programma Jeugd en onderwijs luidt:

In Leiden krijgen kinderen en jongeren de kans gezond en veilig op te groeien in een stimulerende omgeving, zodat zij hun talenten kunnen ontwikkelen en volwaardig aan de samenleving kunnen deelnemen.

4.7.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

Er zijn geen wijzigingen.

4.7.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
07	Nieuw Beleid	07.01	Tijdelijke huisvesting internationaal georiënteerd basisonderwijs	OS&F	L	S	256	256	256	256
	Tot. Nieuw Beleid						256	256	256	256
	Mee/Tegenvaller	07.03	Verhoging kredieten onderwijshuisvesting door stijging bouwkosten	OS&F	L	I	1.288	796	734	0
			Dekking kredieten onderwijshuisvesting door aanpassing huisvestingsplannen	OS&F	L	S	1	-40	-296	-347
		07.04	Leerlingenvervoer	OS&F	L	S	-200	-200	-200	-200
	Tot. Mee/Tegenvaller						1.089	556	238	-547
	Bijsturing	07.08	Verlaging budget voortijdig schoolverlaten (VSV) middelen	OS&F	L	S	-150	-150	-150	-150
	Tot. Bijsturing						-150	-150	-150	-150
	Bijsturing, dekking uit reserve	07.07	Risicomanagement- en versterking uitvoerend vermogen Onderwijshuisvesting	OS&F	L	S	150	139	93	93
			Dekking onttrekking reserve onderwijshuisvesting	OS&F	B	S	-150	-139	-93	-93
	Tot. Bijsturing, dekking uit reserve						0	0	0	0
	Sociaal domein	07.09	Stijging kosten regionale Jeugdhulp	GJ&W	L	S	1.231	2.144	2.086	1.831
			Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, jeugdzorg	GJ&W	L	S	-831	-1.744	-1.686	-1.431
			Bijsturing sociaal domein	GJ&W	L	S	-400	-400	-400	-400
		07.10	Projectkosten Jeugdhulp	GJ&W	L	I	350	0	0	0
			Dekking onttrekking reserve Sociaal Domein P7	GJ&W	B	I	-350	0	0	0
	Tot. Sociaal domein						0	0	0	0
Tot.							1.195	662	344	-441

Nieuw Beleid

07.01 Tijdelijke huisvesting internationaal georiënteerd basisonderwijs

Voor de tijdelijke huisvesting van de nieuwe school voor het Internationaal georiënteerd basisonderwijs (IGBO) wordt voor het eerste jaar (2019) een éénmalig bedrag geraamd van € 723.580 benodigd voor de sloop van de bestaande opstal, het bouwrijp maken, het plaatsen van het schoolgebouw en het inrichten van de omgeving (schoolplein en strook voor halen en brengen). Voor de daarop volgende jaren vanaf 2020 is er een huurcomponent geraamd van € 255.552 incl. BTW per jaar. Deze voorziening is nu niet begroot.

Mee/Tegenvaller

07.03 Verhoging kredieten onderwijshuisvesting door stijging bouwkosten en kosten voor éénmalige voorzieningen

Door de explosief stijgende bouwkosten staat de financiering van scholenbouwprojecten onder druk en is bijsturing ervan in overleg met de schoolbesturen noodzakelijk. De financiering van de lopende scholenbouwprojecten (vervangende nieuwbouw Leonardo College, vervangende nieuwbouw scholencomplex Broekplein en de uitbreiding van de basisschool ELS) kunnen zonder extra financiering niet doorgaan. Om een forse toename van de kapitaallasten te voorkomen is dekking gevonden uit het aframen van andere projecten uit het Integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs (IHP), te weten de renovatie/nieuwbouw van het Vlietland College, de renovatie van het Auris College (De Weerklank), Robijnstraat 100 en (gedeeltelijk) de renovatie van het Da Vinci College, Kagerstraat 7. De hierdoor vrijkomende middelen zijn voldoende om de extra kapitaallasten als gevolg van de knelpunten op de lopende projecten te dekken. Naast de kapitaallasten ontstaan er ook extra éénmalige kosten voor tijdelijke huisvesting en het afboeken van restant boekwaarden. Binnen de in de begroting structureel geraamde budgetten voor éénmalige voorzieningen is hiervoor geen dekking.

07.04 Daling kosten leerlingenvervoer door lagere aanbesteding

Door een gunstige aanbesteding in 2018 is er sprake van een structureel voordeel op de kosten van Leerlingenvervoer

Bijsturing

07.08 Verlaging budget voortijdig schoolverlaten (VSV) middelen

Het budget voor voortijdig schoolverlaten wordt al een aantal jaren niet volledig besteed en kan verlaagd worden. Daarnaast verwachten we dat de regiogemeenten gaan bijdragen in de kosten voor VSV.

Bijsturing, dekking uit reserve

07.07 Risicomanagement- en versterking uitvoerend vermogen Onderwijshuisvesting

Op 4 oktober 2018 heeft de gemeenteraad het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) unaniem aangenomen. Er is een totaal aan investeringen in die periode mee gemoeid van € 73 miljoen. Het huidige investeringsprogramma in scholen dat in het Leidse programma is opgenomen, bevat reeds een aantal lopende projecten. Inclusief de reeds lopende projecten gaat het in de huidige coalitieperiode om investeringen van in totaal ongeveer € 100 miljoen. Door het inzetten van een deel de onderwijshuisvestingsreserve en de locatie gebonden middelen uit het IHP komt er een jaarlijks budget van € 150.000 beschikbaar. Dit wordt gebruikt voor personele inzet en plankosten. Daarmee wordt het uitvoerend vermogen vergroot en de risico's beperkt. Voor zover dit budget in enig jaar niet volledig wordt besteed vloeien de middelen terug naar de reserve Onderwijshuisvesting. Tevens wordt een deel van de LEA middelen voor 2019 en 2020 ingezet ten behoeve van de beleidsmatige opgave op het gebied van onderwijshuisvesting.

Sociaal domein

07.09 Stijging kosten regionale Jeugdhulp

Ten behoeve van het oplossen van de knelpunten in het regionale jeugdhulp budget 2019 en 2020 -2023 is door de TWO Jeugdhulp een aantal scenario's ter keuze voorgelegd. Vooruitlopend op besluitvorming hierover is voor de regionale TWO begroting uitgegaan van een verhoging van het budget 2019 met € 2,8 miljoen. Dit extra budget is beschikbaar voor gerichte inzet bij aantoonbare tekorten als gevolg van een volumestijging en/of loon- en prijsontwikkeling. Voor de jaren na 2019 is de in het bestaande meerjarenbeeld van de TWO opgenomen jaarlijkse besparing met 1% gehandhaafd. Het aandeel voor Leiden in de € 2,8 miljoen bedraagt ca. € 900.000. De bij de vorige kaderbrief ingeboekte besparing door wijziging van de verdeelsleutels voor het regionale budget is lager dan voorzien. Daarom is er vanaf 2021 sprake van aanvullende nadelen. Tevens is een verhoging met ruim € 640.000 van de bijdrage aan de RDOG opgenomen voor onderdelen die voorheen via de TWO begroting werden bijgedragen. Deze voordelen zijn al in de ramingen van de jeugdhulp budgetten verwerkt, maar abusievelijk niet in de ramingen voor de bijdragen aan de RDOG. Er is € 400.000 dekking beschikbaar in de vorm van een reservering voor loon- en prijsontwikkeling binnen de algemene uitkering. Daarnaast is voor 2019 voor het restant éénmalig dekking uit de reserve sociaal domein opgenomen en vanaf 2020 een structureel bedrag van € 250.000.

07.10 Projectkosten Jeugdhulp

Voor de doorontwikkeling Jeugdhulp Leidse regio worden voor 2019 en 2020 projectkosten verwacht ter hoogte van € 350.000. Deze kosten bestaan onder andere uit: projectleiding, expertise op het gebied van inkoop, juridisch, financieel en werkbudget. Deze kosten worden gedekt uit de reserve sociaal domein.

8

Cultuur, sport en recreatie

Cultuur, sport en recreatie

<i>Programmanummer</i>	8
<i>Commissie</i>	Werk en Middelen, Onderwijs en Samenleving
<i>Portefeuille(s)</i>	Werk, Inkomen, Economie & Cultuur Kennis, Onderwijs, Sport en Financiën Bestuur, Veiligheid en Handhaving Duurzaamheid, Mobiliteit & Beheer Openbare Ruimte

De missie van het programma Cultuur, sport en recreatie luidt:

Cultuur, cultuurhistorie, sport, recreatie en evenementen zijn belangrijk voor de sociale structuur van de stad. Cultuur, cultuurhistorie en evenementen zijn van grote waarde voor de versterking van de positie van Leiden in de Randstad. Het aanbod van voorzieningen zal toegankelijk zijn om de ontwikkeling en ontspanning van inwoners te verzekeren en, voor wat betreft cultuur, cultuurhistorie en evenementen, onderscheidend om de centrumfunctie voor bezoekers te benutten.

4.8.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

Er zijn geen wijzigingen.

4.8.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
08	Autonoom	08.01	Subsidie Stichting IJshal	OS&F	L	I	100	100	0	0
		08.02	Reserve Pieterskerk	OS&F	B	S	-70	-70	-70	-70
			Subsidie Pieterskerk	OS&F	L	S	-299	-356	-356	-356
	Tot. Autonoom						-269	-326	-426	-426
	Nieuw Beleid	08.11	Leids Media Fonds	WIE&C	L	I	100	100	0	0
	Tot. Nieuw Beleid						100	100	0	0
	Mee/Tegenvaller	08.03	Inrichting openbare ruimte Combibad de Vliet	OS&F	L	S	0	6	6	135
		08.04	Verlenging aanstelling ambtelijk opdrachtgever sportprojecten	OS&F	L	I	40	0	0	0
	Tot. Mee/Tegenvaller						40	6	6	135
	Bijsturing, dekking uit reserve	08.05	Verhoging krediet Indoorsportcentrum	OS&F	L	S	-7	-847	-840	119
			Storting in reserve afschrijvingen investeringen	OS&F	L	S	7	846	840	0
			Dekking onttrekking reserve afschrijvingen investeringen	OS&F	B	S	0	0	0	-119
	Tot. Bijsturing, dekking uit reserve						0	-1	0	0
Tot.							-129	-221	-420	-291

Autonoom

08.01 Verlenging subsidie Stichting IJshal Leiden tot oplevering nieuwe ijshal

Aan de Stg. IJshal is in 2012 d.m.v. een amendement (RB12.0118 / A120118/1) een toezegging gedaan dat zij tot aan de renovatie van de huidige ijshal jaarlijks een subsidie ontvangen van €100.000. De renovatie was eerder gepland dan de nieuwbouw ijshal. Derhalve is vanaf 2019 geen subsidie voor de Stg. IJshal opgenomen in de MJB. Voorgesteld wordt om tot aan de oplevering van de nieuwe ijshal de jaarlijkse subsidie t/m 2021 op te nemen in de begroting. In 2019 wordt deze gedekt door €100.000 die opgenomen is ter dekking van onverwachte kosten tot aan nieuwbouw IJshal. Met deze subsidie kan de Stg. IJshal het onderhoud aan de bestaande hal dat niet uitgesteld kan worden tot aan de oplevering zelf uitvoeren.

08.02 Correctie vrijval dotatie reserve Pieterskerk en vrijval subsidie.

In maart 2020 lost de stichting Pieterskerk haar lening onder gemeentegarantie in een keer af. Daarmee valt ook de bijdrage die de gemeente verstrekt aan de Pieterskerk voor de betaling van rente en aflossing vrij. In de begroting was met deze vrijval nog geen rekening gehouden.

Nieuw beleid.

08.11 Leids media fonds

Om het Leids Media Fonds overeenkomstig de door de Raad vastgestelde uitgangspunten tenminste vier jaar in stand te houden, stellen wij voor de komende twee jaar de subsidiering ter verlengen met € 100.000 per jaar. De evaluatie van het fonds staat gepland voor de tweede helft van 2020.

Mee- en tegenvaller

08.03 Inrichting openbare ruimte Combibad de Vliet

Conform besluitvorming in het aanvullende uitvoeringsvoorstel Combibad de Vliet (RB18.0109) wordt in deze Kaderbrief een aanvullend krediet van € 2 miljoen aangevraagd voor noodzakelijke voorzieningen in de buitenruimte voor het Sportpark de Vliet.

In het aanvullende uitvoeringsvoorstel Combibad de Vliet (RB18.0109) is ook aangegeven dat er in de Kaderbrief 2020 ook een aanvraag voor €1,85 miljoen opgenomen wordt voor aanvullende voorzieningen. Het Combibad-IJshal is de directe aanleiding voor het merendeel van de kosten voor de aanleg van de buitenruimte

Sportpark de Vliet. We houden daarnaast nu al rekening met de toekomstige ontwikkeling in het westelijk deel van het sportpark de Vliet, die een aantal van de volgende aanvullende voorzieningen wenselijk maken:

1. Herinrichten huidige parkeerplaats bij Buitenbad De Vliet;
2. Voldoen aan parkeernorm auto en fiets of minder maken en monitoren;
3. Toevoegen extra fietsparkeerplaatsen bij herinrichting bestaande;
4. Doorsteek naar overloopterrein Leidsche Boys: brug over open water (gecreëerd vanuit watercompensatie) of een duiker;
5. Kwaliteit en functioneren: Verbinding naar Delfts Jaagpad ten behoeve van calamiteitenontsluiting en toegankelijkheid gebied als beperkte voetgangersverbinding of opschalen naar fietsverbinding;
6. Kwaliteit en functioneren: Groenstrook achter het combinatiegebouw: inrichten als ecologische zone met calamiteitenroute of alleen met calamiteitenroute en grasstrook;
7. Kwaliteit en functioneren: Bomen en groen op het parkeerterrein: Extra bomen en groenstroken voor groen, duurzaam en klimaatadaptief parkeerterrein of niet en verhard autoparkeerterrein met meer parkeerplaatsen en auto's;
8. Kwaliteit en functioneren: Inrichting entree Voorschoterweg: Extra groen toevoegen aan entree Voorschoterweg of niet.

Omdat de prioriteit nu ligt bij de aanbesteding van het gebouw en het ontwerp en de exacte meters van het gebouw nog niet bekend zijn is er nog geen voortgang te melden in het ontwerp voor de buitenruimte. Voor bovengenoemde noodzakelijke en aanvullende voorzieningen wordt eind 2019 een kadervoorstel verwacht voor de inrichting van de openbare ruimte Sportpark de Vliet.

Voor deze nieuwe accommodaties komen t.o.v. van de huidige situatie aan extra OZB baten € 242.000 binnen .

08.04 Verlenging aanstelling ambtelijk opdrachtgever sportprojecten

De dekking voor de programmamanager sport is voor het jaar 2019 incidenteel geregeld. Voor 2020 willen we dit continueren als ambtelijk opdrachtgever sportprojecten. Gezien de opgave waar sport voor staat, is deze functionaris vooralsnog onmisbaar.

08.05 Verhoging krediet Indoorsportcentrum

Conform de afspraken in het voortgangsbesluit Indoorsportcentrum (ISC) (RV 19.0011) worden de financiële consequenties meegenomen in deze kadernota. Voor het ISC worden een viertal investeringen opgenomen in het meerjareninvesteringsplan, in totaal voor een bedrag van € 21.718.420 (met verschillende afschrijvingstermijnen) en een kapitaallast van € 1.011.671. Er is reeds een voorbereidingskrediet van € 550.000 beschikbaar gesteld bij het kaderbesluit ISC (RV 17.0115). Daarnaast wordt de vrijval van kapitaallasten in 2021 en 2022 van € 1.692.549 ingezet ter dekking van de investering voor installaties ISC waarbij de lineaire afschrijvingstermijn 15 jaar is. Deze eenmalige gelden worden aan de reserve Afschrijving Investerings (AI) gedoteerd waarna de jaarlijkse afschrijvingslasten van € 112.391 worden gedekt door een onttrekking aan deze reserve. Daarnaast wordt conform het voortgangsbesluit ISC (RV 19.0011) het tekort op het resultaat van de kapitaallasten € 55.159 ten laste van de exploitatie van het Indoorsportcentrum gebracht.

9

Maatschappelijke ondersteuning

Maatschappelijke ondersteuning

<i>Programmanummer</i>	9
<i>Commissie</i>	Onderwijs en Samenleving
<i>Portefeuille(s)</i>	Gezondheid, Jeugdzorg & Welzijn

De missie van het programma Maatschappelijke Ondersteuning luidt:

“De gemeente Leiden wil een stad zijn waarin alle mensen, inclusief die met een zorgbehoefte, actief kunnen participeren en zelf de regie in handen hebben bij de wijze waarop hun zorgbehoefte wordt vervuld. Het gemeentelijke beleid is gericht op het activeren van mensen om hen in staat te stellen zelf deel te nemen aan de samenleving. Daarnaast organiseren we een vangnet voor de ondersteuning van zeer kwetsbare burgers die onvoldoende in staat zijn om voor zichzelf te zorgen.”

4.9.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

Er zijn geen wijzigingen.

4.9.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
09	Sociaal domein	09.02	Coöperatie SWT	GJ&W	L	S	1.200	1.200	1.200	1.200
			Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, sociale wijkteams	GJ&W	L	S	-1.200	-1.200	-1.200	-1.200
		09.03	Groepsbegeleiding	GJ&W	L	S	636	699	1.059	1.419
			Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, groepsbegeleiding	GJ&W	L	S	-636	-699	-1.059	-1.419
		09.04	Huishoudelijke ondersteuning	GJ&W	L	S	1.919	2.612	3.316	4.021
			Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, huishoudelijke ondersteuning	GJ&W	L	S	-1.919	-2.612	-3.316	-4.021
		09.05	Individuele begeleiding	GJ&W	L	S	1.916	2.736	3.494	4.243
			Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, individuele begeleiding	GJ&W	L	S	-1.916	-2.736	-3.494	-4.243
	Tot. Sociaal domein						0	0	0	0
Tot.							0	0	0	0

Sociaal domein algemeen

Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, huishoudelijke ondersteuning.

De kostenstijgingen in het sociaal domein zijn zeer uitdagend te noemen. In de meicirculaire 2019 zal het accres, de vergoeding voor volume- en loon/prijsontwikkelingen, bekend worden gemaakt. Na analyse van de meicirculaire ontstaat een goed beeld van de bijsturingsopgave. Er is immers afgesproken om neutraal uit te komen binnen het gedefinieerde sociaal domein. Het berekende tekort in het sociaal domein (huishoudelijke hulp, begeleiding, coöperatie SWT en regionale jeugdzorg) van de huidige meerjarenbegroting bedraagt in 2020 € 6,5 miljoen oplopend naar € 12,3 miljoen in 2023.

09.02 Coöperatie SWT

Gezien de huidige ontwikkelingen in het sociaal domein; de extramuralisering GGZ, de dubbele vergrijzing, de eenzaamheidsproblematiek, de maatwerk aanpak armoede en schulden is het niet te verwachten dat vanaf 2020 de inzet van de sociale wijkteams kan worden afgebouwd. Er bestaat de mogelijkheid dat sommige taken elders belegd worden in de (nabije) toekomst, maar dan zal per saldo niet leiden tot lagere uitvoeringskosten voor die taken.

09.03 Groepsbegeleiding

Het aantal personen dat een beroep doet op groepsbegeleiding neemt toe. In het eerste kwartaal van 2019 zijn er 36 nieuwe gebruikers bij gekomen. Vanaf april wordt rekening gehouden met een constante groei van 5 nieuwe gebruikers per maand. Het gemiddelde tarief over de 1e periode van 4 weken in 2019 bedraagt € 503. In de begroting was vanaf 2020 € 185.000 beschikbaar voor volume- en prijsontwikkelingen. Naar verwachting zal de meicirculaire zorgen voor aanvullende dekking. Voor het restant tekort vanaf 2020 zal bijgestuurd moeten worden.

09.04 Huishoudelijke ondersteuning

Het aantal personen dat een beroep doet op huishoudelijke ondersteuning neemt toe. Een deel van de toename wordt veroorzaakt door het abonnementstarief, dat per 1-1-2019 door het Rijk is ingevoerd. Het abonnementstarief is voor velen goedkoper dan de eerder opgelegde eigen bijdrage. In het eerste kwartaal van 2019 zijn er 148 nieuwe gebruikers bij gekomen. Vanaf april wordt rekening gehouden met een constante groei van 18 nieuwe gebruikers per maand. Dat is gelijk aan het gemiddelde over de periode april t/m december 2018. Het gemiddelde tarief over de 1e periode van 4 weken in 2019 bedraagt € 251. In de 2e Kamer is een motie unaniem aangenomen dat als gemeenten nadeel ondervinden van het abonnementstarief dat gemeenten daarvoor worden gecompenseerd door het Rijk. In begroting was vanaf 2020 € 420.000 beschikbaar voor volume- en prijsontwikkelingen. Voor het restant tekort vanaf 2020 zal bijgestuurd moeten worden.

09.05 Individuele begeleiding

Het aantal personen dat een beroep doet op individuele begeleiding neemt toe. In het eerste kwartaal van 2019 zijn er 69 nieuwe gebruikers bij gekomen. Vanaf april wordt rekening gehouden met een constante groei van 15 nieuwe gebruikers per maand. Het gemiddelde tarief over de 1e periode van 4 weken in 2019 bedraagt € 349. In begroting was vanaf 2020 € 345.000 beschikbaar voor volume- en prijsontwikkelingen. Naar

verwachting zal de meicirculaire zorgen voor aanvullende dekking. Voor het restant tekort vanaf 2020 zal bijsturing moeten plaatsvinden. In 2019 zal de reserve sociaal domein worden ingezet.

10

Werk en inkomen

Werk en inkomen

Programmanummer	10
Commissie	Werk en Middelen
Portefeuille(s)	Gezondheid, Jeugdzorg & Welzijn Bestuur, Veiligheid en Handhaving

De missie van het programma Werk en inkomen luidt:

De gemeente Leiden stimuleert haar inwoners om door werk zelfstandig in het bestaan te voorzien, bevordert maatschappelijke participatie en biedt waar nodig een financieel vangnet.

4.10.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

Doelenboom PB 2019 Werk & Inkomen			Concept doelenboom PB 2020 Werk & Inkomen (v 20190415)		
Doel	Prestatie	Effectindicator	Doel	Prestatie	Effectindicator
Doel 10A1: 'Leidenaren hebben werk en zijn daardoor minder uitkeringsafhankelijk'.	10A1.1 'inzetten re-integratie- en participatievoorzieningen'.		Doel 10A1: 'Leidenaren hebben werk en zijn daardoor minder uitkeringsafhankelijk'.	10A1.1 'inzetten re-integratie- en participatievoorzieningen'.	(10A1.a t/m 10A1.d ongewijzigd) 10A1.e (nieuw nummer, komt van 10A2.a) Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15-64 jaar'
10A2: 'Mensen met loonwaarde onder het minimumloon werken zo regulier mogelijk'		10A2.a 'Aantal lopende re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15-64 jaar'	10A2: 'Mensen met loonwaarde onder het minimumloon werken zo regulier mogelijk'		Vervalt, gaat naar 10A1.e
		10A2.b Aantal Leidse SE's**			10A2.a (nieuw nummer) Aantal Leidse SE's**
		10A2.c Aantal nieuw beschut werk***			10A2.c Aantal nieuw beschut werk***
		10A2.d 'aantal loonkostensubsidie banenafpraak'			10A2.b. (nieuw nummer) aantal loonkostensubsidie banenafpraak' (toevoegen tekstnoot: aantal succesvolle plaatsingen (> 1 maand) op peildatum waarbij loonkostensubsidie in het kader van de banenafpraak wordt ingezet)

		10A2.e Aantal opstapsubsidies eerste jaar***			10A2.d (nieuw nummer) Aantal opstapsubsidies eerste jaar***
		10A2.f. 'Aantal gerealiseerde garantiebannen'.			vervalt
		10A2.g. 'meer praktisch opgeleiden plek bieden arbeidsmarkt'.			vervalt
		10A2.h. 'aantal mensen in de bijstand die vrijwilligerswerk doen'			vervalt
		10A2.i. 'aantal mensen in de bijstand dat een (taal)opleiding volgt'			vervalt

4.10.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
10	Bijsturing, dekking uit reserve	10.02	Leerwerkbedrijf (DZB)	WIE&C	L	S	309	1.147	2.352	3.450
			Leerwerkbedrijf (DZB), daling bijzondere baten	WIE&C	B	S	392	980	1.455	1.888
			Leerwerkbedrijf (DZB), opbrengsten externe opdrachten	WIE&C	B	S	-952	-2.423	-4.036	-5.596
			Dekking onttrekking reserve DZB Reserve zachte landing rijksbez. Wsw	WIE&C	L	I	123	123	0	0
					B	I	128	173	229	258
	Tot. Bijsturing, dekking uit reserve						0	0	0	0
	Sociaal domein	10.05	Minimabeleid/bijzondere bijstand vanaf 2020	GJ&W	L	S	800	800	800	800
			Bijsturing minimabeleid/bijzondere bijstand vanaf 2020	GJ&W	L	S	-800	-800	-800	-800
		10.07	ESF-project Leidse inburgering	WIE&C	L	I	200	0	0	0
			Dekking onttrekking reserve Sociaal Domeins P10	OS&F	B	I	-200	0	0	0
	Tot. Sociaal domein						0	0	0	0
Tot.							0	0	0	0

Autonoom

Bijsturing, dekking uit reserve

10.02 Leerwerkbedrijf (DZB)

Als ambitie is de geraamde omzet bij het Leerwerkbedrijf aanzienlijk verhoogd. Dit is mede ingegeven door verbeteringen in de bedrijfsvoering, door de huidige gunstige economische ontwikkelingen en doordat steeds meer organisaties zich willen profileren als een maatschappelijk verantwoorde onderneming. Wij onderhandelen voortdurend met onze opdrachtgevers over het rendement. Dankzij een nieuwe opdrachtgever kunnen wij bestaande capaciteit (m2) inzetten, die de afgelopen jaren onbenut is gebleven. Daarnaast wordt in 2020 een eenmalige opbrengst verwacht van € 270.000 als compensatie voor de in afgelopen jaren uitbetaalde transitievergoeding aan WSW-personeel. Personeel dat als gevolg van arbeidsongeschiktheid wordt ontslagen, heeft namelijk vanaf 1 januari 2015 recht op een transitievergoeding. Deze door DZB uitbetaalde vergoedingen worden door het UWV met terugwerkende kracht gecompenseerd, uitgegaan wordt van 50%. Tevens zijn de lasten en baten binnen het Leerwerkbedrijf geactualiseerd die samenhangen met de verwachte omvang van de verschillende doelgroepen. Sinds de Participatiewet stromen geen WSW'ers meer in. Personen uit de andere doelgroepen worden via de Stichting Participatiewerk Regio Leiden gedetacheerd bij het Leerwerkbedrijf. Deze instroom ligt lager dan in 2015 gepland en veel lager dan de uitstroom van WSW'ers, waardoor de bedrijfsvoering onevenwichtig wordt. Om dit te voorkomen wordt vanaf 2020 ingezet op instroom van personen (60 fte's), door de doelgroepen te verbreden. Ook wordt in de periode 2019 tot en met 2022 een jaarlijks budget ad € 500.000 geraamd voor innovatieve projecten. Deels betreft dit projecten gericht op een verdere optimalisering van de bedrijfsvoering. Daarnaast doen wij onderzoek naar de invoering van technologische hulpmiddelen. De gedachte hierbij is dat bijvoorbeeld personen met een jaarlijkse verminderde gezondheid langer inzetbaar blijven. Of de begeleiding bij de bediening van apparatuur wordt (gedeeltelijk) overgenomen door persoonlijke instructies vanuit technologische hulpmiddelen. Het innovatieve budget wordt gedekt uit de reserve zachte landing rijksbezuinigingen WSW. Deze reserve wordt gevoed met het voordeel in 2020 en 2021 over beide jaren ad € 123.000.

Sociaal domein

10.05 Minimabeleid/bijzondere bijstand vanaf 2020

De kosten bijzondere bijstand (€ 400.000), bewindvoering (€ 200.000) en sociaal-medische kinderopvang (€ 200.000) nemen toe. Het tekort vanaf 2020 van € 800.000 zal ontstaan bij ongewijzigd beleid. Omdat minimabeleid/bijzondere bijstand onderdeel uitmaakt van het sociaal domein zal een bijsturing binnen het sociaal domein noodzakelijk zijn. In het beleidsplan Armoedebeleid 2019-2022 is o.a. de mogelijkheid opgenomen om de gemeentelijke bijdrage aan de zorgpremie te verminderen. Er is een vermindering van circa

35% nodig van de gemeentelijke bijdrage om het verwachte tekort van € 800.000 te voorkomen. Het college komt nog bij de raad terug met mogelijke bijsturingsmogelijkheden binnen het sociaal domein.

10.07 ESF-project Leidse inburgering

De totale projectkosten van een 'lang leven leren' zijn € 400.000 verdeeld over 2019 en 2020. Het project wordt gefinancierd vanuit de reserve Sociaal Domein. De te ontvangen ESF-subsidie zal worden gedoteerd aan de reserve Sociaal Domein. De ESF-subsidie bedraagt maximaal € 190.000. Een co-financiering is vereist van € 190.000. Gekozen is voor een co-financiering van € 210.000 omdat de ervaring leert dat een deel van te verantwoorden kosten niet aan de ESF-normen zal voldoen.

4.11 Algemene dekkingsmiddelen

4.11.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

Niet van toepassing.

4.11.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
11	Autonoom	11.01	Onderuitputting kapitaallasten	OS&F	L	I	-415	-186	-30	-318
		11.02	Ontwikkeling kapitaallasten 2020 - 2023	OS&F	L	I	-948	-1.361	-3.557	1.006
		11.03	Bijdrage VNG	OS&F	L	S	201	201	201	201
		11.04	Ontwikkeling algemene uitkering	OS&F	B	S	-1.418	-1.409	-2.845	-6.099
			Ontwikkeling algemene uitkering, reservering areaal uitbreiding	OS&F	L	S	0	0	100	200
			Algemene uitkering (daling overschot BTW-compensatiefonds)	OS&F	B	S	3.446	4.006	4.927	4.927
		11.05	Ontwikkeling OZB niet-woningen	OS&F	B	S	500	500	500	500
		11.06	Dividend Alliander	OS&F	B	S	0	-500	-500	-500
			Dividend BNG	OS&F	B	S	-400	-400	-400	-400
		11.07	CAO 2019/2020	OS&F	L	S	1.000	1.000	1.000	1.000
		11.08	Treasury	OS&F	L	S	-576	-934	169	984
	Tot. Autonoom						1.390	917	-435	1.501
	Bijsturing	11.10	Rekenrente	OS&F	L	S	-584	-1.015	-1.448	-1.695
		11.11	Heroverweging bedrijfsvoering index	OS&F	L	S	0	0	0	-500
		11.12	Herbeoordeling tempo realisatie investeringen	OS&F	L	S	-250	-500	-1.000	-1.000
		11.15	Reserve afschrijvingen investeringen	OS&F	B	S	320	320	320	320
	Tot. Bijsturing						-514	-1.195	-2.128	-2.875
Tot.							876	-278	-2.563	-1.374

Autonoom

11.01 Onderuitputting kapitaallasten

Betreft onderuitputting van kapitaallasten op investeringen in de bedrijfsvoering.

11.02 Ontwikkeling kapitaallasten 2020 - 2023

Bij het opstellen van de kaderbrief 2020 wordt de budgettaire ontwikkeling van de meerjarenkapitaallasten 2020 - 2023 bepaald. Dit op basis van het doorrekenen van de kapitaallasten van de afgeronde investeringen, lopende investeringen en investeringen uit het meerjareninvesteringsplan 2019 - 2022, op basis van actuele cash-flows van investeringen die is uitgevraagd bij de budgethouders van investeringen

11.03 Bijdrage VNG fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU)

In 2018 is de directe betaling vanuit het Gemeentefonds aan de VNG voor gezamenlijke gemeentelijke uitvoering gestopt. Het bedrag van € 43,2 miljoen wordt nu via een bedrag per inwoner € 1,15 en een aanpassing van de uitkeringfactor uitgekeerd aan de gemeenten. De VNG stuurt vervolgens een factuur aan de gemeenten voor de bijdrage in het fonds GGU. In de begroting 2018 e.v. is abusievelijk het aandeel van de uitkeringsfactor in de bijdrage niet begroot. Hierdoor is het budget vanaf 2019 niet toereikend om de bijdrage te dekken. Met deze aanmelding wordt dit hersteld. De bijdrage voor 2019 bedraagt € 312.883. Begroot is een bijdrage van € 112.000. Verschil € 200.883.

11.04 Ontwikkeling algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering baseren we op de stand van de septembercirculaire 2018. De begroting 2019 is gebaseerd op de meicirculaire 2018. De taakmutaties uit de septembercirculaire 2018 zijn met de decemberwijziging 2018 al verwerkt in de begroting 2019 e.v. De algemene wijzigingen verwerken we nu in de Eerste Bestuursrapportage en Kaderbrief.

Een nadere toelichting op de algemene uitkering staat in de bijlage Uitgangspunten meerjaren begroting (paragraaf 5.4).

11.05 Ontwikkeling OZB niet-woningen

De realisatie van de geraamde opbrengst OZB voor niet-woningen blijft achter bij de raming. De geraamde opbrengst moet met € 0,5 miljoen verlaagd worden.

11.06 Dividend Alliander, Dividend BNG

Zowel Alliander en de BNG realiseren in de afgelopen jaren een hoger resultaat dan verwacht. De raming voor de komende jaren wordt hierop aangepast. Structureel gaat het om een meevaller van € 0,9 miljoen.

11.07 Extra reservering voor CAO 2019/2020

De uitkomst van de CAO onderhandelingen is nog onzeker. Op basis van de uitkomst van de onderhandelingen in andere overheidssectoren verwachten wij een hogere stijging van de loonkosten dan begroot. Voorlopig houden we rekening met een stijging van 1% van de loonsom inclusief het effect op de gemeenschappelijke regelingen.

11.08 Treasury: mogelijk hogere rentekosten door vertraging realisatie investeringen

Vertraging van de realisatie van investeringen levert een voordeel op in de raming van kapitaallasten, zie 11.02 en 11.12. Daar tegenover staat dat de vertraging leidt tot mogelijk hogere kosten voor rente omdat we, uit behoedzaamheid, meerjarig met een oplopend rentepercentage rekenen.

Bijsturing

11.10 Aanpassen rekenrente aan renteontwikkeling

De rente ligt momenteel op een lager niveau (-0,5%) ten opzichte van de stand in 2018. In de meejarenraming houden we rekening met een jaarlijks oplopend rentepercentage van een half procent per jaar cumulatief (3% in 2023). Per saldo komt het rentepercentage nu jaarlijks 0,5% lager uit. Dit levert een structureel voordeel op van € 1,7 miljoen.

11.11 Heroverweging bedrijfsvoering index

De jaarlijkse taakstelling op indexering op overige goederen en diensten passen we ook toe in 2023.

11.12 Herbeoordeling tempo realisatie investeringen

Opnieuw hebben wij gekeken naar een realistische planning van de investeringen. Wij verwachten dat een aantal investeringen niet in het tempo gerealiseerd gaat worden dat tot voor kort werd geraamd. Bij de opstelling van het Meerjaren Investeringsprogramma voor de begroting 2020 zullen wij in beeld brengen welke investeringen gaan verschuiven..

11.15 Storting in concernreserve uit reserve afschrijvingen investeringen voor versterking weerstandvermogen.

De concernreserve kent momenteel een stand die onder het vereiste weerstandvermogen ligt. Om de concernreserve aan te vullen stellen wij voor een bedrag van € 8 miljoen uit de reserve afschrijvingen investeringen te onttrekken. Deze onttrekking heeft tot gevolg dat we jaarlijks € 320.000 minder kunnen onttrekken aan deze reserve. Dit nadeel wordt hier geraamd.

4.12 Overhead, Vpb en onvoorzien

4.12.1 Wijzigingen indeling programmabegroting

niet van toepassing

4.12.2 Financiële ontwikkelingen

Prg	Ontwikkeling	Aanm	Onderwerp	PF	L/B	I/S	2020	2021	2022	2023
12	Nieuw Beleid	12.01	Dienstverlening stadskantoor, ontvangst en begeleiding bezoekers	OS&F	L	S	50	50	50	50
	Tot. Nieuw Beleid						50	50	50	50
	Mee/Tegenvaller	12.02	Energielasten (besparing)	DVR&W	B	S	-92	-92	-92	-92
				OS&F	L	S	-164	-166	-159	-159
			Energielasten	OS&F	L	S	901	910	873	874
		12.03	Krediet glasvezel Stadskantoor	OS&F	L	S	6	6	6	6
		12.04	Krediet toegangscontrole gemeentelijke gebouwen	OS&F	L	S	19	19	19	18
		12.05	Wifi als een WAAS, versterking en stabiliteit WIFI in het stadskantoor	OS&F	L	S	18	18	18	18
		12.06	Information Security Management System (ISMS)	OS&F	L	S	44	44	44	44
		12.08	Vrijval overhead niet-activeerbare projecten	OS&F	L	S	-650	-1.025	-1.400	-1.400
		12.09	Bijdrage Servicepunt71	OS&F	L	S	289	216	344	328
		12.10	Onderzoeksbudget restauratie tweede verdieping stadhuis	OS&F	L	I	0	0	0	0
			Krediet restauratie Raadzaal	BV&H	L	S	89	-25	10	11
		12.11	Audio Visuele middelen Stadskantoor en Stadhuis	OS&F	L	S	89	188	188	188
		12.12	Hogere bijdrage BSGR	OS&F	L	S	42	42	42	42
	Tot. Mee/Tegenvaller						591	135	-107	-122
	Bijsturing, dekking uit reserve	12.13	Versneld uitleveren mobiele devices (surface pro's)	OS&F	L	I	-88	-88	0	0
			Dekking onttrekking reserve Informatisering AD	OS&F	B	I	88	88	0	0
	Tot. Bijsturing, dekking uit reserve						0	0	0	0
Tot.							641	185	-57	-72

Nieuw Beleid

12.01 Dienstverlening Stadskantoor, ontvangst en begeleiding bezoekers

Voor een goede dienstverlening is extra inzet nodig van gastvrouwen en -heren. In het nieuwe dienstverleningsconcept zullen bezoekers actiever begeleid worden naar plaats waar zij moeten zijn in het Stadskantoor.

Mee/Tegenvaller

12.02 Prijsstijging energielasten

In 2018 heeft een aanbesteding Elektriciteit en Gas plaatsgevonden. Dat gebeurt bij grootverbruikers - zoals de gemeente Leiden - in twee stappen: (1) selectie leverancier en (2) vaststelling inkoopprijzen. Rond september 2018 zijn de percelen Elektriciteit en Gas gegund aan Eneco. De ingekochte Elektriciteit en Gas is nu met ingang van 2019 CO2 vrij. Dit bestaat uit Nederlandse Windenergie en Groen Gas en draagt bij aan de CO2 neutrale ambities van gemeente Leiden.

Voor de vaststelling van de inkoopprijs was een beperkte tijd beschikbaar (3 maanden), hierdoor kon er niet optimaal gebruik worden gemaakt van de fluctuaties van de energiemarkt. Verschillende marktontwikkelingen hebben geleid tot een hoge elektriciteitsprijs in het najaar van 2018, zoals geopolitieke beslissingen en extreme weersomstandigheden. Dit heeft geresulteerd in fors hogere elektriciteits- en gasprijzen (respectievelijk 42% en 17,5%), gemiddeld 24% hoger dan in 2018.

Overigens bestaat de totale energieprijs voor ongeveer 50% uit energiebelastingen. In 2019 verhoogt het kabinet de belasting op aardgas opnieuw fors: met 4 cent per kubieke meter. De energiebelasting op

elektriciteit gaat licht omlaag. Dit doet de overheid om de tarieven van de energielasting beter in verhouding te brengen tot de CO₂-uitstoot. Per saldo wordt bij gemiddeld verbruik de energielasting dus flink hoger.

Besparingen verbruik

Gemeente Leiden is al een aantal jaren bezig om het energie- en gasverbruik terug te dringen. Er is een energiecoördinator aangesteld die bijdraagt aan de maatregelen voor besparing via:

- Regie voeren over uitvoering erkende maatregelen en informatieplicht RVO en overige wettelijke verplichtingen;
- Aanbesteden van elektriciteit en gas (CO₂ vrij) en contractbeheer;
- Op orde krijgen van administratieve processen en energiefacturatie;
- Opstellen van energiebesparende maatregelen;
- Actualiseren van overzichten van elektriciteits- en gasaansluitingen.

Alle grootverbruikaansluitingen worden op dit moment in een Energie Monitoringssysteem (EMS) bijgehouden. Vanuit het EMS worden analyses opgesteld waarin adviezen zijn opgenomen om te komen tot efficiëntere en energiezuinigere instellingen van bijvoorbeeld Gebouwbeheersystemen. Hierin komt naar voren dat het totale besparingspotentieel voor Elektriciteit al 7,8% is.

Momenteel lopen meerdere projecten waarin terugdringing van het energieverbruik een essentieel onderdeel is. Een voorbeeld hiervan is het project ambtelijke herhuisvesting.

12.03 Krediet glasvezel Stads Kantoor

De kosten voor de aanleg van een glasvezel netwerkverbinding voor het Stads Kantoor bedragen eenmalig € 47.820 en € 1.205 per jaar aan onderhoud. Op deze wijze beschikt het Stads Kantoor over een snelle redundante verbinding met het Stadhuis en het Tweelinghuis. Voorgesteld wordt om een krediet van € 47.820 beschikbaar te stellen (afschrijftermijn 10 jaar). Het tekort aan dekking van € 6.465 (opgebouwd uit € 5.260 kapitaallasten en € 1.205 exploitatiekosten) is als tegenvaller meegenomen.

12.04 Krediet toegangscontrole gemeentelijke gebouwen

Binnen de regionale samenwerking is de ambitie uitgesproken om samenwerken te vergemakkelijken en beveiligingslekken te minimaliseren door de inzet van regionaal systeem. Daarbij komt er een toekomstbestendig platform om mogelijke nieuwe (innovatieve) diensten regionaal te implementeren.

12.05 Wifi als een WAAS, versterking en stabiliteit WIFI in het Stads Kantoor

Tot nu toe was Wifi in de gemeentelijke gebouwen niet optimaal beschikbaar. De gemeentelijke organisaties waren zelf verantwoordelijk voor hun eigen Wifi Accespoints en de dekking van het Wifi bereik. Vanaf 2019 biedt Servicepunt71 Wifi als een service (WAAS) aan. Servicepunt71 garandeert binnen de gebouwen een goed bereik en draagt zorg dat de Wifi optimaal functioneert. Dit is van groot belang vanwege de introductie van mobiele devices en omdat de werkplekken straks niet meer bedraad zijn. De kosten van WAAS bedragen per gebouw € 18.000 per jaar. Voor WAAS in het stadhuis is inmiddels financiële dekking gevonden, voor het Stads Kantoor nog niet.

12.06 Information Security Management System (ISMS) en e-Learning

Informatiebeveiliging en privacybescherming vereisen een structurele aanpak. Beleid en regelgeving leiden tot een veelheid van gegevens rond processen, incidenten, audits, rapportages en maatregelen. Een Information Security Management System (ISMS) is nodig om in control te komen en te blijven. De kosten voor een ISMS bedragen éénmalig € 16.400 en jaarlijks 27.400. Daarnaast is het van groot belang dat medewerkers weten wat privacy en informatiebeveiliging betekent en hoe ze in de praktijk moeten handelen. Een effectieve manier om alle medewerkers te bereiken is de inzet van een online cursus (e-learning, ook als zodanig door het College uitgesproken in het kader van de reactie op het Rekenkameronderzoek). De jaarlijkse licentiekosten hiervoor bedragen € 17.000.

12.08 Vrijval overhead niet-activeerbare projecten

Door gewijzigde wet- en regelgeving over de verslaglegging van overheadkosten was het afgelopen jaar in de kaderbrief 2019 noodzakelijk een tegenvaller in te boeken. Dit betrof een bedrag van € 375.000 in 2019, oplopend tot een bedrag van structureel € 1.500.000 vanaf 2022. Vanaf 2020 hebben wij de systematiek voor verslaglegging van de overhead geoptimaliseerd waardoor deze tegenvaller komt te vervallen.

12.09 Bijdrage Servicepunt71

De bijdrage voor Servicepunt71 laat de komende jaren een gematigde groei zien doordat wij extra diensten afnemen. In totaal gaat het voor Leiden om een verhoging van de bijdrage van € 289.000 in 2020 tot € 328.000 in 2023. De hogere bijdrage is voor een groot deel ontstaan door groei in het gebruik van ICT middelen en het opnemen van een post voor het opvangen meerwerk inkoop. Daarnaast door hogere accountantskosten.

12.10 Krediet restauratie Raadzaal

In de Tweede Bestuursrapportage van 2017 is voor de restauratie van de Raadzaal een krediet toegekend van € 780.000. Begin 2019 is na een eerste inhoudelijk onderzoek een raming voor de restauratie afgegeven welke dit toegekende krediet overstijgt. In de Eerste Bestuursrapportage van 2019 wordt een verhoging van het krediet voorgesteld van € 620.000. Deze ophoging bestaat uit de volgende mutaties:

1. Meerkosten bouwkundige werkzaamheden Raadzaal € 705.000;
2. Minderkosten audiovisuele middelen (AV) Raadzaal - € 250.000;
3. Meerkosten voor verlichting en bekabeling Raadzaal € 165.000.

Tevens wijzigt de afschrijvingstermijn van de kredieten op basis van de verwachte levensduur van de uitgevoerde werkzaamheden. Deze gewijzigde afschrijvingstermijn is meegenomen in de berekening van de extra kapitaallasten als gevolg van de extra aan te vragen krediet van € 620.000 (per saldo € 6.063 hogere kapitaallasten, opgebouwd uit € 33.563 meerkosten raadzaal minus € 27.500 voor AV-middelen).

In het krediet voor de restauratie van de raadzaal was in 2017 voor de AV-middelen een bedrag van € 250.000 opgenomen. Er is een apart bedrag opgenomen voor de AV-middelen Stads kantoor en stadhuis (uit te voeren door Servicepunt71). Daartoe moet het krediet raadzaal worden verlaagd en wordt de kapitaallast van € 27.500 ingezet als dekking voor de jaarlijkse bijdrage aan Servicepunt71.

Op de huidige geluidsinstallatie zit na afschrijving in 2020 nog een resterende boekwaarde van € 88.712. Deze boekwaarde zal moeten worden afgewaardeerd op het moment dat het buiten gebruik is gesteld. Het afboeken van deze boekwaarde is als nadeel opgenomen. Vanaf 2021 is de kapitaallast € 22.843 lager en zal worden ingezet ter dekking van dit nadeel. Per saldo resteert er dan een nadeel op de kapitaallasten van € 10.720 (€ 33.563 minus € 22.843)

12.11 Audiovisuele middelen Stads kantoor en Stadhuis

Leiden gaat werken volgens het principe van Het Leidse Werken. Het Leidse werken heeft een aantal uitgangspunten waaronder papierloos en digitaal werken en beter samenwerken. Deze uitgangspunten worden gefaciliteerd in de nieuwe werkomgevingen, in het Stads kantoor (eind 2019) en het verbouwde stadhuis (in 2021). De AV-middelen die hiervoor noodzakelijk zijn, zijn nog niet eerder geraamd. Er zijn geen vervangingsbudgetten beschikbaar omdat deze middelen nog nauwelijks in de gebouwen aanwezig zijn. De AV-middelen worden op ons verzoek aangeschaft en beheerd door het Servicepunt71 en bij ons in rekening gebracht.

Voor beide gebouwen is een programma van eisen opgesteld. Er zijn AV-middelen nodig in de werk- en vergaderruimtes om het Leidse werken te faciliteren, om de klantgeleiding bij het ontmoetingsplein goed te laten verlopen en om de vergadercyclus van de raad te ondersteunen. Team Handhaving en het KCC hebben ook behoefte aan specifieke AV-middelen voor hun primaire proces.

Overigens: op het programma zijn de nodige besparingsopties doorgevoerd. Zo worden de kleinere vergaderzalen niet van schermen voorzien en geen schermen geplaatst in de pantry's.

De benodigde AV- en ICT-middelen voor de Raadzaal nemen we hierbij mee. Voor een deel worden deze kosten gedekt door verlaging van krediet voor de Raadzaal met € 250.000. De vrijvallende kapitaallasten dienen ter dekking van de hogere bijdrage.

12.12 Hogere bijdrage BSGR

De deelnemersbijdrage aan de BSGR stijgt vanaf 2020 met € 185.000. De stijging is het gevolg van indexering van de prijzen (circa € 50.000) en een wijziging in de verdeelsystematiek. Overigens is er verder ook nog sprake van een budgettaire neutrale wijziging: de invorderingsbijdrage (€ 92.602) werd voorheen verrekend met de bijdrage aan de BSGR. Met ingang van 2019 wordt deze bijdrage apart verrekend.

Bijsturing, dekking uit reserve

12.13 Versneld uitleveren mobiele devices (surface pro's)

In de reserve informatisering was voor 4 jaar een vrijval vanuit de reserve geraamd voor de proef met tablets. Doordat vanaf 2019 de tablets uitgerold worden en gedekt zijn vanuit het vervangingsbudget ICT binnen Servicepunt71 is deze onttrekking vanaf 2020 niet meer nodig. Echter voor het uitleveren en ondersteunen van honderden devices voor het Stads kantoor is extra capaciteit nodig. Ingeschat wordt dat deze kosten circa € 200.000 bedragen. Voorgesteld wordt deze kosten te dekken uit de reserve informatisering.

Hoofdstuk 5

5 Uitgangspunten meerjarenbegroting

5.1 Algemene uitgangspunten

De begroting en meerjarenraming stellen we op in constante prijzen. Dat houdt in dat alleen voor het eerst komende jaar de uitgaven en inkomsten worden geïndexeerd voor prijsontwikkeling. Vervolgens ramen we de volgende jaren op het zelfde prijsniveau.

De begroting moet altijd structureel sluitend zijn. Dat houdt dat de jaarlijkse, structurele, uitgaven gedekt moeten zijn met structurele inkomsten. Met onze toezichthouder, de provincie Zuid-Holland hebben we nog overleg onder welke uitgangspunten zij de begroting voor het sociaal domein als sluitend beschouwen.

5.2 Loon-, prijs- en belastingontwikkeling

5.2.1 Onroerendezaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing

Op dit moment is er geen aanleiding de opbrengst van deze belasting en heffingen verder aan te passen voor areaalontwikkelingen. Bij het opstellen van de begroting 2020 zullen de op dat moment aanwezige meest recente gegevens worden verwerkt.

In 2019 valt de opbrengst OZB niet-woningen 500.000 euro lager uit dan begroot. De raming hiervan passen we voor de komende jaren aan.

Conform afspraak in het beleidsakkoord wordt de OZB voor woningen in 2020 verhoogd met 1,5% plus indexering.

De riool- en afvalstoffenheffing stijgen geleidelijk naar 100% kostendekking in 2022. In 2020 worden deze heffingen overeenkomstig het beleidsakkoord met 8,2% resp. 6,9% plus indexering verhoogd.

Voor het realiseren van meer kostendekkende tarieven voor de bouwleges vanaf 2020 leggen wij u een afzonderlijk voorstel voor.

5.2.2 Loon- en prijscompensatie 2020

Het indexpercentage voor de begroting 2020 wordt afgeleid van het Centraal Economisch Plan van het Centraal Planbureau (CPB) dat in april 2019 is verschenen. Op dit plan is de algemene uitkering gebaseerd die in de meicirculaire aan de gemeenten wordt meegedeeld. Vervolgens bepalen wij de loon- en prijsmutatie voor 2020.

De index voor goederen en diensten voor 2020 komt voorlopig uit op 1,5%. De jaarlijkse taakstelling op de indexering van € 0,5 miljoen zal hiermee verrekend worden. De verwachte loonvoetmutatie bedraagt volgens het CPB 2,3%. Bij de samenstelling van de begroting 2020 zullen wij het exacte percentage berekenen, mede op basis van de uitkomsten van de CAO onderhandelingen. (De septembercirculaire 2018 meldde nog een verwachte loonontwikkeling volgens het CPB van 3,2%).

Het gewogen gemiddelde van indexering van goederen, diensten en lonen is afgerond 2,1%. Met dit percentage zullen de overige gemeentelijke heffingen en inkomsten aangepast worden.

5.2.3 Financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen

Om de uitgangspunten in de regio te harmoniseren is er een bestuurlijke werkgroep financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen in het leven geroepen. Gouda is voorzitter sinds 2018. De afspraken die in deze werkgroep gemaakt zijn gelden voorlopig t/m 2022. De index voor 2020 bedraagt voor goederen en diensten 1,5% en voor lonen 3,2%. (Deze percentages zijn gebaseerd op de verwachtingen van het CPB in de septembercirculaire 2018) Het exacte percentage voor de loonontwikkeling zal in de loop van 2020 worden nagecalculeerd.

5.3 Ontwikkeling areaal

Op basis van de bouwmonitor en de prognose van het aantal inwoners houden we rekening in de ramingen met een toename van het aantal woningen en inwoners van:

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
woningen	860	833	1279	1270	1353	724
inwoners	2.136	1.060	1.029	1.000	1.000	1.000

De ramingen zijn gebaseerd op de gemeentelijke bouwmonitor en de prognoses van het UDC (Urban Data Centre)

De groei van de gemeente heeft effect op deel van de uitgaven in de programma's en de inkomsten uit gemeentefonds en de gemeentelijke belastingen en heffingen.

5.4 Ontwikkeling algemene uitkering Gemeentefonds

De raming van de algemene uitkering baseren we op de stand van de septembercirculaire 2018. De begroting 2019 is gebaseerd op de meicirculaire 2018. De taakmutaties uit de septembercirculaire 2018 zijn met de decemberwijziging 2018 al verwerkt in de begroting 2019 e.v. De algemene wijzigingen verwerken we nu in de Eerste Bestuursrapportage en de kaderbrief.

Algemene uitkering Kaderbrief 2020-2023 o.b.v. septembercirculaire 2018

Uitgangspunten raming

Ten opzichte van de raming in de begroting 2019 is er geen wijziging in raming van het aantal inwoners. De raming van het aantal woningen is vanaf 2022 50% van de verwachte woningontwikkeling op basis van de bouwmonitor.

Raming algemene uitkering 2019-2023

-/- = nadeel, bedragen x € 1.000

Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
Raming Kaderbrief 2020-2023	262.385	269.518	274.876	281.067	288.628
Raming Decade 2019-2022	263.101	267.551	269.349	270.738	270.738
1. Reservering voor loon- en prijscompensatie	0	4.000	8.100	12.200	16.400
Saldo Kaderbrief 2020-2023 versus begroting 2019	-716	-2.033	-2.573	-1.871	1.490
	N	N	N	N	V
De samenstelling van deze mutatie in de ramingen is als volgt:					
2. Totaal Hoeveelheidsverschillen (groei gemeente)	838	1.301	2.355	3.738	5.270
3. Accresontwikkeling, verschil met raming begroting 2019	943	112	-922	-683	1.146
4. Verlaging geraamd overschot BTW-compensatiefonds	-2.497	-3.446	-4.006	-4.927	-4.927
Saldo netto ontwikkeling algemene uitkering	-716	-2.033	-2.573	-1.871	1.490
	N	N	N	N	V

1. Reservering voor loon- en prijscompensatie.

Tot 2018 stond in de circulaire een ontwikkeling van de algemene uitkering aangegeven op basis van constante prijzen en lopende prijzen. De rijksbegroting is gebaseerd op een raming in lopende prijzen, d.w.z. inclusief jaarlijkse loon- en prijscompensatie. De gemeentelijke begrotingen worden opgesteld in constante prijzen. De raming in de circulaire op basis van constante prijzen is komen te vervallen m.i.v. 2019. Dat betekent dat we nu de algemene uitkering in lopende prijzen ramen en vervolgens zelf een reservering moeten doen voor het benodigde bedrag aan loon- en prijscompensatie voor de komende jaren. De reservering is gebaseerd op 3,2% loonkostenontwikkeling en 1,5% goederen en diensten. Bij doorrekening van de meicirculaire 2019 kan dit percentage en de gereserveerde bedragen nog wijzigen.

2. Ontwikkeling aantallen van de verdeelmaatstaven.

Door toename van het aantal woningen in Leiden neemt ook het aantal adressen toe. Ondanks dat de toename van het aantal woningen iets lager is dan geraamd neemt de "omgevingsadressendichtheid (OAD) " sterk toe. De OAD is voor Leiden een belangrijke verdeelmaatstaf doordat de adressendichtheid in Leiden tot hoogste in Nederland behoort. Na Amsterdam, Den Haag en Rotterdam heeft Leiden de grootste adressendichtheid in Nederland.

Slechts 5 gemeenten profiteren van de drempel in de verdeelmaatstaf van > 3.500 adressen per 0,5 km². Door deze drempel-maatstaf profiteren wij meer dan gemiddeld van een toename van de adressendichtheid. Dat vertaalt zich nu in een hogere algemene uitkering.

De stijging van de OAD heeft een positieve uitwerking op de hoogte van de algemene uitkering vanaf 2019 t/m 2023.

3. Afname groei gemeentefonds.

In de septembercirculaire 2018 werden we voor 2018 geconfronteerd met een lagere groei van het gemeentefonds (accres) door onderuitputting van budgetten op de rijksbegroting. Op basis van de afspraak dat de het gemeentefonds in gelijke mate meegroeit met de rijksuitgaven daalt ook de uitkering uit het gemeentefonds. Dit was voor 2018 een nadeel van € 3,4 miljoen. In de septembercirculaire was aangegeven dat dit (vooral nog) geen effect zou hebben op de uitkeringen vanaf 2019. Inmiddels zijn er meerdere indicaties dat ook in 2019 onderuitputting op de rijksbegroting plaatsvindt. Hoeveel is op dit moment niet bekend. Dat zal blijken uit de Voorjaarsnota en de meicirculaire 2019. Minister Hoekstra heeft bij de presentatie van de jaarrekening 2018 van het Rijk wel gezegd dat de onderbesteding van de uitgaven in 2018 en 2019 beschikbaar blijven voor de komende jaren. Verder is het algemene beeld dat sinds de maartcirculaire 2018 waarin een forse groei van het gemeentefonds werd aangekondigd de groei bij de mei- en septembercirculaire steeds lager uitvalt. Daarbij komt dat de algemene uitkering, volgens recente informatie van Min BZK en de provincie Zuid-Holland, verder verlaagd wordt door een lager overschot in het BTW-compensatiefonds. (zie volgende alinea)

4. Afname onderuitputting BTW-compensatiefonds.

Jaarlijks declareren gemeenten de betaalde btw op overheidsactiviteiten bij het BTW-compensatiefonds. Het BTW-compensatiefonds wordt gevoed met een onttrekking uit het gemeentefonds. Als gemeenten minder BTW declareren dan begroot dan wordt het overschot teruggestort in het gemeentefonds en uitgekeerd aan de gemeenten. De afgelopen jaren was er sprake van een sterke onderuitputting op het BTW-compensatiefonds, bijna 400 miljoen per jaar. Over 2018 hebben gemeenten echter aanzienlijk meer BTW gedeclareerd dan begroot. Dat betekent dat de algemene uitkering lager wordt. Het ministerie van BZK en Financiën verwachten dat de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds de komende jaren kleiner wordt, daarmee daalt dan direct de algemene uitkering. Het gaat daarbij om forse bedragen.

In de Leidse begroting hebben we rekening gehouden met een uitkering van het overschot in het BTW-compensatiefonds, op basis van eerdere ramingen van het ministerie van Financiën, van:

Bedragen x € 1.000					
2019	2020	2021	2022	2023	
3.497	4.446	5.006	5.927	5.927	

Op basis van de nieuwe berekeningen van de betrokken ministeries wordt er een ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds verwacht van € 105 miljoen.

Het Leids aandeel bedraagt afgerond 1%, dat is dus € 1 miljoen per jaar. Een tegenvaller van € 2,5 miljoen in 2019 oplopend tot 5 miljoen vanaf 2022.

De provincie heeft inmiddels een richtlijn uitgevaardigd dat een hogere raming van het overschot in het BTW-compensatiefonds niet is toegestaan.

5.5 Ontwikkeling kapitaallasten

1. Inleiding

Bij het opstellen van de kaderbrief 2020 wordt de budgettaire ontwikkeling van de meerjarenkapitaallasten 2020 - 2023 bepaald. Dit op basis van het doorrekenen van de kapitaallasten van de afgeronde investeringen, lopende investeringen en investeringen uit het meerjareninvesteringsplan 2019 - 2022, op basis van actuele cash-flows van investeringen die is uitgevraagd bij de budgethouders van investeringen.

Het actualiseren van het bestaande meerjareninvesteringsplan 2019 - 2022 vindt plaats bij het opstellen van de programmabegroting 2020. Op dat moment wordt ook de besluitvorming (voor wat betreft investeringen) over de aanmeldingen bij de kaderbrief 2020 meegenomen.

2. Ontwikkeling kapitaallasten 2020 – 2023

Het totaal van de kapitaallasten in het meerjarenbeeld 2020 - 2023 laat ten opzichte van het huidige meerjarenbeeld (2019 - 2022) de volgende ontwikkeling zien:

bedragen x € 1.000 (- = nadeel)				
meerjarenbeeld kapitaallasten	2020	2021	2022	2023
2019 - 2022	39.096	45.518	50.515	50.500
2020 - 2023	36.081	42.827	46.021	50.837
verschil:	3.114	2.691	4.494	-337

De budgettaire effecten moeten gecorrigeerd worden voor bijvoorbeeld mutaties in kapitaallasten die worden verrekend met reserves ter dekking van kapitaallasten (bijvoorbeeld de parkeerreserve en de reserve afschrijving investeringen) en de correctie van de stelpost kapitaallasten, waarop gedurende het jaar mutaties worden geboekt. Voor- en nadelen op de kapitaallasten van investeringen in bedrijfsmiddelen worden gestort in de bedrijfsvoeringsreserve concern.

De diverse correcties, waaronder de kapitaallasten die worden gedekt door reserves en de correctie van de stelpost kapitaallasten, geven het volgende beeld:

bedragen x € 1.000 (- = nadeel)				
meerjarenbeeld kapitaallasten	2020	2021	2022	2023
totaal diverse correcties:	1.652-	1.145-	907-	351-

De voordelen op kapitaallasten van de investeringen in de bedrijfsvoering nemen we afzonderlijk op als voordeel in het meerjarenbeeld. Deze bedragen zijn:

bedragen x € 1.000 (- = nadeel)				
meerjarenbeeld kapitaallasten	2020	2021	2022	2023
totaal voordeel bedrijfsmiddelen:	415-	186-	30-	318-

Ten opzichte van het meerjarenbeeld 2019 – 2022 geeft dit de volgende budgettaire ontwikkeling in de meerjarenkapitaallasten te zien:

bedragen x € 1.000 (- = nadeel)				
meerjarenbeeld kapitaallasten	2020	2021	2022	2023
totaal resultaat:	948	1.360	3.665	-1.006

Opgesplitst per programma geeft dit het volgende beeld:

bedragen x € 1.000 (- = nadeel)				
Per Programma:	2020	2021	2022	2023
Bestuur & Dienstverlening	1-	2-	-	-
Veiligheid	1-	1-	-	-
Economie & Toerisme	5-	4-	5-	5-
Bereikbaarheid	603	1.032	3.184	123
Omgevingskwaliteit	382	518	434	654-
Stedelijke Ontwikkeling	388	269	170	68
Jeugd en Onderwijs	246	331	343	304-
Sport, Cultuur & recreatie	37	4-	3	59
Welzijn en Zorg	-	1-	1-	-
Werk en Inkomen	-	-	-	-
Algemene Dekkingsmiddelen	701-	778-	571-	293-
Totaal:	948	1.360	3.556	-1.006

Hoofdstuk 6

6 Bijlagen

6.1 Totaaloverzicht autonoom

Autonome ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die niet of nauwelijks beïnvloedbaar zijn en voortvloeien uit bijvoorbeeld rijksbeleid of in het verleden (vrijvallende) aangegane verplichtingen.

Aanm	Onderwerp	L/B	2020	2021	2022	2023
01.01	Verbeteren kwaliteit basisregistratie personen	L	179	179	179	179
01.02	Accountantskosten	L	61	61	61	61
02.01	Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio, nacalculatie indexering loonkosten	L	170	222	222	222
08.01	Subsidie Stichting IJshal	L	100	100	0	0
08.02	Reserve Pieterskerk	B	-70	-70	-70	-70
	Subsidie Pieterskerk	L	-299	-356	-356	-356
10.01	Bijstand (BUIG)	B	0	0	0	0
11.01	Onderuitputting kapitaallasten bedrijfsvoering	L	-415	-186	-30	-318
11.02	Ontwikkeling kapitaallasten 2020 - 2023	L	-948	-1.361	-3.557	1.006
11.03	Bijdrage VNG	L	201	201	201	201
11.04	Ontwikkeling algemene uitkering	B	-1.418	-1.409	-2.845	-6.099
	Ontwikkeling algemene uitkering, reservering areaal uitbreiding	L	0	0	100	200
	Algemene uitkering (daling overschot BTW-compensatiefonds)	B	3.446	4.006	4.927	4.927
11.05	Ontwikkeling OZB niet-woningen	B	500	500	500	500
11.06	Dividend Alliander	B	0	-500	-500	-500
	Dividend BNG	B	-400	-400	-400	-400
11.07	CAO 2019/2020, stelpost		1.000	1.000	1.000	1.000
11.08	Treasury, renteresultaat	L	-576	-934	169	984
Totaal			1.531	1.053	-399	1.537

6.2 Totaaloverzicht mee- en tegenvallers

Mee- en tegenvallers vloeien voort uit de uitvoering van het bestaande vastgestelde beleid.

Aanm	Onderwerp	L/B	2020	2021	2022	2023
01.04	Vijfjaarlijkse viering 5 mei	L	75	0	0	0
01.05	Verhuizing Publiekszaken naar Level	L	43	43	43	43
02.03	Brandkranen	L	40	40	40	40
05.03	Stijging onderhoudskosten groen	L	260	260	260	260
05.04	Dagelijks onderhoud openbare verlichting	L	65	65	65	65
05.05	Verbrandingsbelasting	L	560	560	560	560
05.06	Aanvullende structurele beheer- en onderhoudskosten t.g.v. een klimaatbestendige openbare ruimte Noorderkwartier Oost	L	4	7	7	40
05.08	Correctie vrijval Bomenfonds	L	0	-500	0	0
07.03	Verhoging kredieten onderwijshuisvesting door stijging bouwkosten	L	1.288	796	734	0
	Dekking kredieten onderwijshuisvesting door aanpassing huisvestingsplannen	L	1	-40	-296	-347
07.04	Leerlingenvervoer	L	-200	-200	-200	-200
08.03	Inrichting openbare ruimte Combibad de Vliet	L	0	6	6	135
08.04	Verlenging aanstelling ambtelijk opdrachtgever sportprojecten	L	40	0	0	0
12.02	Energielasten	L	901	910	873	874
	Energielasten (besparing)	L	-164	-166	-159	-159
	Doorrekening energielasten gebruikers	B	-92	-92	-92	-92
12.03	Krediet glasvezel Stads kantoor	L	6	6	6	6
12.04	Krediet toegangscontrole gemeentelijke gebouwen	L	19	19	19	18
12.05	Wifi als een WAAS, versterking en stabiliteit WIFI in het stads kantoor	L	18	18	18	18
12.06	Information Security Management System (ISMS)	L	44	44	44	44
12.07	versterking accountmanagement economie	L	100	100	100	100
12.08	Vrijval overhead niet-activeerbare projecten	L	-650	-1.025	-1.400	-1.400
12.09	Bijdrage Servicepunt71	L	289	216	344	328
12.10	Krediet restauratie Raadzaal	L	89	-25	10	11
12.11	Audio Visuele middelen Stads kantoor en Stadhuis	L	89	188	188	188
12.12	Hogere bijdrage BSGR	L	42	42	42	42
Totaal			2.867	1.272	1.212	574
			N	N	N	N

6.3 Totaaloverzicht nieuw beleid

Nieuw beleid vloeit voort uit nieuwe wensen ten aanzien van het beleid of betreft het continueren van bestaand beleid waarvoor incidenteel budget beschikbaar was gesteld.

Aanm	Onderwerp	L/B	2020	2021	2022	2023
01.03	Continuering dienstverlening en digitalisering	L	423	423	423	423
02.01	Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio, aanpassing bluswatervoorzieningen	L	30	30	30	30
02.02	Stedelijke jeugdaanpak 2020 2021, voorkoming criminaliteit	L	100	100	0	0
05.01	Dierenwelzijn: dierenambulance en vogelasiel	L	26	26	26	26
06.01	Dotatie reserve Duurzame Verstedelijking	L	555	533	511	489
06.02	Tijdelijke uitvoeringscapaciteit voor vergunning, toezicht en handhaving voor nieuwe huisvestingsverordening en beleidsregels onttrekking	L	225	225	0	0
06.03	Omgevingswet	L	200	200	200	200
07.01	Tijdelijke huisvesting internationaal georiënteerd basisonderwijs	L	256	256	256	256
08.11	Leids Media Fonds	L	100	100	0	0
12.01	Dienstverlening stadskantoor, ontvangst en begeleiding bezoekers	L	50	50	50	50
Totaal			1.965	1.943	1.496	1.474

6.4 Totaaloverzicht bijsturing en inzet reserves

Bijsturing van bestaand beleid kan bijgestuurd worden door inzet van reserves indien de reserve gekoppeld is aan het betrokken beleidsveld en budget.

Aanm	Onderwerp	L/B	2020	2021	2022	2023
04.02	Formatie parkeermanagement	L	79	79	79	79
	Dekking Onttrekking reserve parkeren P4	B	-79	-79	-79	-79
06.08	Subsidie Rijnlands Architectuur Platform 2020 - 2023 (RAP)	L	40	40	40	40
	dekking onttrekking reserve bovenwijkse voorz. Grondbedr. P6	B	-40	-40	-40	-40
06.09	Regisseur bodem en ondergrond	L	80	0	0	0
	dekking onttrekking reserve Leids uitvoeringspr LUBO 2016 P6	B	-80	0	0	0
07.07	Risicomanagement- en versterking uitvoerend vermogen Onderwijshuisvesting	L	150	139	93	93
	Dekking onttrekking reserve onderwijshuisvesting	B	-150	-139	-93	-93
08.05	Verhoging krediet Indoorsportcentrum	L	-7	-847	-840	119
	Storting in reserve afschrijvingen investeringen	L	7	846	840	0
	Dekking onttrekking reserve afschrijvingen investeringen	B	0	0	0	-119
10.02	Leerwerkbedrijf (DZB)	L	309	1.147	2.352	3.450
	Leerwerkbedrijf (DZB), daling bijzondere baten	B	392	980	1.455	1.888
	Leerwerkbedrijf (DZB), opbrengsten externe opdrachten	B	-952	-2.423	-4.036	-5.596
	Dekking onttrekking reserve DZB Reserve zachte landing rijksbez. Wsw	L	123	123	0	0
		B	128	173	229	258
12.13	Versneld uitleveren mobiele devices (surface pro's)	L	-88	-88	0	0
	Dekking onttrekking reserve Informatisering AD	B	88	88	0	0
Totaal			0	0	0	0

6.5 Totaaloverzicht budgettair neutraal

Budgettair neutrale wijzigingen betreft budget wijzigingen die binnen een programma worden gedekt.

Aanm	Onderwerp	L/B	2020	2021	2022	2023
01.06	Doorontwikkeling ESB	L	25	25	25	25
		B	-25	-25	-25	-25
05.11	Krediet Churchill brug, kapit	L	14	14	14	14
05.12	Krediet beweegbare bruggen	L	-18	-18	-18	-17
05.13	Krediet lagers Rembrandtbrug	L	3	3	3	3
05.15	Bomenfonds	L	-700	-700	0	0
		B	700	700	0	0
07.11	It takes a Village to Raise A Child (VRAC)	L	180	156	57	0
		B	-180	-156	-57	0
08.06	Extra inzet Combinatiefunctionaris cultuur / de Cultuurcoach	L	108	108	108	108
		B	-108	-108	-108	-108
08.07	Eigenaren OZB nieuwbouw Ijshal	L	0	0	70	70
		B	0	0	-70	-70
Totaal			0	0	0	0

6.6 Totaaloverzicht per programma

Prg	Aanm	Onderwerp	L/B	2020	2021	2022	2023
01	01.01	Verbeteren kwaliteit basisregistratie personen	L	179	179	179	179
	01.02	Accountantskosten	L	61	61	61	61
	01.03	Continuering dienstverlening en digitalisering	L	423	423	423	423
	01.04	Vijfjaarlijkse viering 5 mei	L	75	0	0	0
	01.05	Verhuizing Publiekszaken naar Level	L	43	43	43	43
	01.06	Doorontwikkeling ESB	L	25	25	25	25
			B	-25	-25	-25	-25
Totaal 01				781	706	706	706
02	02.01	Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio, nacalculatie indexering loonkosten	L	170	222	222	222
		Gemeentelijke bijdrage Veiligheidsregio, aanpassing bluswatervoorzieningen	L	30	30	30	30
	02.02	Stedelijke jeugdaanpak 2020 2021, voorkoming criminaliteit	L	100	100	0	0
	02.03	Brandkranen	L	40	40	40	40
	02.04	Stedelijke jeugdaanpak 2020 2021, voorkoming criminaliteit	L	100	100	0	0
		Dekking onttrekking reserve Sociaal Domein P2	B	-100	-100	0	0
Totaal 02				340	392	292	292
03	03.01	Versterking accountmanagement economie	L	100	100	100	100
Totaal 03				100	100	100	100
04	04.02	Formatie parkeermanagement	L	79	79	79	79
		Dekking Onttrekking reserve parkeren P4	B	-79	-79	-79	-79
Totaal 04				0	0	0	0
05	05.01	Dierenwelzijn: dierenambulance en vogelasiel	L	26	26	26	26
	05.03	Stijging onderhoudskosten groen	L	260	260	260	260
	05.04	Dagelijks onderhoud openbare verlichting	L	65	65	65	65
	05.05	Verbrandingsbelasting	L	560	560	560	560
	05.06	Aanvullende structurele beheer- en onderhoudskosten t.g.v. een klimaatbestendige openbare ruimte Noorderkwartier Oost	L	4	7	7	40
	05.08	Correctie vrijval Bomenfonds	L	0	-500	0	0
	05.10	Verlagen hoeveelheid te verbranden afval en aanpassing afvalstoffenheffing	B	-560	-560	-560	-560
	05.11	Krediet Churchill brug	L	14	14	14	14
	05.12	Krediet beweegbare bruggen	L	-18	-18	-18	-17
	05.13	Krediet lagers Rembrandtbrug	L	3	3	3	3
	05.15	Bomenfonds	L	-700	-700	0	0
			B	700	700	0	0
Totaal 05				354	-143	357	391
06	06.01	Dotatie reserve Duurzame Verstedelijking	L	555	533	511	489
	06.02	Tijdelijke uitvoeringscapaciteit voor vergunning, toezicht en handhaving voor nieuwe huisvestingsverordening en beleidsregels onttrekking	L	225	225	0	0
	06.03	Omgevingswet	L	200	200	200	200
	06.08	Subsidie Rijnlands Architectuur Platform 2020 - 2023 (RAP)	L	40	40	40	40
		dekking onttrekking reserve bovenwijkse voorz. Grondbedr. P6	B	-40	-40	-40	-40

Prg	Aanm	Onderwerp	L/B	2020	2021	2022	2023
	06.09	Regisseur bodem en ondergrond	L	80	0	0	0
		dekking onttrekking reserve Leids uitvoeringspr LUBO 2016 P6	B	-80	0	0	0
Totaal 06				980	958	711	689
07	07.01	Tijdelijke huisvesting internationaal georiënteerd basisonderwijs	L	256	256	256	256
	07.03	Verhoging kredieten onderwijshuisvesting door stijging bouwkosten	L	1.288	796	734	0
		Dekking kredieten onderwijshuisvesting door aanpassing huisvestingsplannen	L	1	-40	-296	-347
	07.04	Leerlingenvervoer	L	-200	-200	-200	-200
	07.07	Risicomanagement- en versterking uitvoerend vermogen Onderwijshuisvesting	L	150	139	93	93
		Dekking onttrekking reserve onderwijshuisvesting	B	-150	-139	-93	-93
	07.08	Verlaging budget voortijdig schoolverlaten (VSV) middelen	L	-150	-150	-150	-150
	07.09	Stijging kosten regionale Jeugdhulp	L	1.231	2.144	2.086	1.831
		Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, jeugdzorg	L	-831	-1.744	-1.686	-1.431
		Bijsturing sociaal domein	L	-400	-400	-400	-400
	07.10	Projectkosten Jeugdhulp	L	350	0	0	0
		Dekking onttrekking reserve Sociaal Domein P7	B	-350	0	0	0
	07.11	It takes a Village to Raise A Child (VRAC)	L	180	156	57	0
			B	-180	-156	-57	0
Totaal 07				1.195	662	344	-441
08	08.01	Subsidie Stichting IJshal	L	100	100	0	0
	08.02	Reserve Pieterskerk	B	-70	-70	-70	-70
		Subsidie Pieterskerk	L	-299	-356	-356	-356
	08.03	Inrichting openbare ruimte Combibad de Vliet	L	0	6	6	135
	08.04	Verlenging aanstelling ambtelijk opdrachtgever sportprojecten	L	40	0	0	0
	08.05	Verhoging krediet Indoorsportcentrum	L	-7	-847	-840	119
		Storting in reserve afschrijvingen investeringen	L	7	846	840	0
		Dekking onttrekking reserve afschrijvingen investeringen	B	0	0	0	-119
	08.06	Extra inzet Combinatiefunctionaris cultuur / de Cultuurcoach	L	108	108	108	108
			B	-108	-108	-108	-108
	08.07	Eigenaren OZB nieuwbouw IJshal	L	0	0	70	70
			B	0	0	-70	-70
	08.11	Leids Media Fonds	L	100	100	0	0
Totaal 08				-129	-221	-420	-291
09	09.02	Coöperatie SWT	L	1.200	1.200	1.200	1.200
		Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, sociale wijkteams	L	-1.200	-1.200	-1.200	-1.200
	09.03	Groepsbegeleiding	L	636	699	1.059	1.419
		Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, groepsbegeleiding	L	-636	-699	-1.059	-1.419
	09.04	Huishoudelijke ondersteuning	L	1.919	2.612	3.316	4.021
		Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, huishoudelijke ondersteuning	L	-1.919	-2.612	-3.316	-4.021
	09.05	Individuele begeleiding	L	1.916	2.736	3.494	4.243
		Bijsturing sociaal domein vanaf 2020, individuele begeleiding	L	-1.916	-2.736	-3.494	-4.243
Totaal 09				0	0	0	0
10	10.02	Leerwerkbedrijf (DZB)	L	309	1.147	2.352	3.450

Prg	Aanm	Onderwerp	L/B	2020	2021	2022	2023
		Leerwerkbedrijf (DZB), daling bijzondere baten	B	392	980	1.455	1.888
		Leerwerkbedrijf (DZB), opbrengsten externe opdrachten	B	-952	-2.423	-4.036	-5.596
		Dekking onttrekking reserve DZB Reserve zachte landing rijksbez. Wsw	L	123	123	0	0
			B	128	173	229	258
	10.05	Minimabeleid/bijzondere bijstand vanaf 2020	L	800	800	800	800
		Bijsturing minimabeleid/bijzondere bijstand vanaf 2020	L	-800	-800	-800	-800
	10.07	ESF-project Leidse inburgering	L	200	0	0	0
		Dekking onttrekking reserve Sociaal Domeins P10	B	-200	0	0	0
Totaal 10				0	0	0	0
11	11.01	Onderuitputting kapitaallasten bedrijfsvoering	L	-415	-186	-30	-318
	11.02	Ontwikkeling kapitaallasten 2020 - 2023	L	-948	-1.361	-3.557	1.006
	11.03	Bijdrage VNG	L	201	201	201	201
	11.04	Ontwikkeling algemene uitkering	B	-1.418	-1.409	-2.845	-6.099
		Ontwikkeling algemene uitkering, reservering areaal uitbreiding	L	0	0	100	200
		Algemene uitkering (daling overschot BTW-compensatiefonds)	B	3.446	4.006	4.927	4.927
	11.05	Ontwikkeling OZB niet-woningen	B	500	500	500	500
	11.06	Dividend Alliander	B	0	-500	-500	-500
		Dividend BNG	B	-400	-400	-400	-400
	11.07	CAO 2019/2020, stelpost		1.000	1.000	1.000	1.000
	11.08	Treasury, renteresultaat	L	-576	-934	169	984
	11.10	Rekenrente	L	-584	-1.015	-1.448	-1.695
	11.11	Heroverweging bedrijfsvoering index	L	0	0	0	-500
	11.12	Herbeoordeling tempo realisatie investeringen	L	-250	-500	-1.000	-1.000
	11.15	Reserve afschrijvingen investeringen	B	320	320	320	320
Totaal 11				876	-278	-2.563	-1.374
12	12.01	Dienstverlening stadskantoor, ontvangst en begeleiding bezoekers	L	50	50	50	50
	12.02	Energielasten	L	901	910	873	874
		Energielasten (besparing)	L	-164	-166	-159	-159
			B	-92	-92	-92	-92
	12.03	Krediet glasvezel Stads Kantoor	L	6	6	6	6
	12.04	Krediet toegangscontrole gemeentelijke gebouwen	L	19	19	19	18
	12.05	Wifi als een WAAS, versterking en stabiliteit WIFI in het stadskantoor	L	18	18	18	18
	12.06	Information Security Management System (ISMS)	L	44	44	44	44
	12.08	Vrijval overhead niet-activeerbare projecten	L	-650	-1.025	-1.400	-1.400
	12.09	Bijdrage Servicepunt71	L	289	216	344	328
	12.10	Krediet restauratie Raadzaal	L	89	-25	10	11
	12.11	Audio Visuele middelen Stads Kantoor en Stadhuis	L	89	188	188	188
	12.12	Hogere bijdrage BSGR	L	42	42	42	42
	12.13	Versneld uitleveren mobiele devices (surface pro's)	L	-88	-88	0	0
		Dekking onttrekking reserve Informatisering AD	B	88	88	0	0
Totaal 12				641	185	-57	-72
Totaal				5.138	2.361	-530	0

